

WIKTORIA KOŚNIK

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

KOBIETA W MEDIACH

ROLA DZIENNIKAREK W FILMACH BIOGRAFICZNYCH Z LAT 2019–2023

1. Wprowadzenie. 2. Historia kobiet w dziennikarstwie. 3. Rola dziennikarza w społeczeństwie. 4. Filmowy obraz dziennikarek. 5. Podsumowanie

Słowa kluczowe: dziennikarstwo, dziennikarstwo śledcze, etyka dziennikarska, prasa kobieca

1. WPROWADZENIE

W artykule *Kobieta w mediach. Rola dziennikarek w filmach biograficznych z lat 2019–2023* podjęto analizę trzech filmów biograficznych z lat 2019–2023 i próbę rekonstrukcji wizerunku dziennikarek. Do badań wybrano trzy produkcje – *Gorący temat* z 2019 r. w reżyserii Jaya Roacha, *Jednym głosem* z 2022 r. w reżyserii Marii Schrader i *Dusiciela z Bostonu* z 2023 r. w reżyserii Matta Ruskina. Opowiadają one o losach dziennikarek, które dzięki swojej determinacji i rzetelności dowodzą, że kobiety w tym zawodzie mogą być równie skuteczne i profesjonalne jak mężczyźni, a czasem nawet podważają patriarchalne struktury. W pracy wykorzystano analizę treści i analizę krytyczną. Dokonano próby odpowiedzi na następujące pytania badawcze: Jak rozwijała się historia kobiet w dziennikarstwie i z czym musiały się mierzyć kobiety, wchodząc w ten zawód? Jakie są proporcje w zatrudnieniu mężczyzn i kobiet na medialnym rynku oraz jak różnią się ich zadania? Jakie role powinni pełnić dziennikarze bez względu na płeć? Jak zostały ukazane dziennikarki i ich zawodowe zadania w wybranych przeze mnie filmach biograficznych? Czy w każdym z biograficznych filmów kobiety zostały ukazane tak samo, czy się od siebie różnią?

2. HISTORIA KOBIEŃ W DZIENNIKARSTWIE

Na początku XIX w. teksty pisane przez kobiety wynosiły ok. 10 proc. Obecnie ich liczba zwiększyła się do ok. 43 proc.¹. Skoro dziennikarstwo powstało już w średniowieczu, kiedy gazety były odręcznie pisane, a pisarzami książek byli mężczyźni, to właśnie oni dominowali w tym zawodzie. Zwłaszcza, że w tamtych czasach głównie mężczyźni pracowali². W Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii kobiety zaczęły zajmować się dziennikarstwem w połowie XVIII w. Na początku pracowały tylko te, które były zatrudniane dzięki pośrednictwu ich mężów, ojców lub braci, którzy byli dziennikarzami, wydawcami lub drukarzami³. Liczba dziennikarek zaczęła rosnąć w połowie XIX w.⁴. Wydawcy chcieli, aby kobiece teksty przyciągnęły więcej czytelniczek, a tym samym klientek potencjalnych reklamodawców. Dziewczyny miały zobaczyć reklamy domów towarowych i różnych produktów konsumenckich skierowanych do nich⁵. Aby zdobyć pożądany target przez reklamodawców, powstała podkategoria „wiadomości kobiece”. Wydawcy zaczęli tworzyć „kolumny kobiece” i „strony kobiece”. Na tych stronach pojawiały się teksty, które miały zainteresować potencjalne czytelniczki. Hasło „wiadomości kobiece” scharakteryzowano poprzez ograniczenie interesów kobiet do: życia domowego i rodzinnego, w tym wiadomości społecznych, sposobów wychowywania dzieci i obowiązków domowych⁶.

Magazyny kobiece stały się popularne i udowodniły, że kobiety są pożądanymi konsumentkami dla wydawców. Dzięki temu rola dziennikarek rozwinęła się. Skoro materiały dla kobiet miały duży popyt, a pisanie ich wymagało „kobiecego dotyku”, trzeba było zatrudnić więcej pracowniczek. Już pod koniec XIX w. wzrosła liczba kobiet, które publikowały w periodykach i gazetach, pisały opowiadania oraz przeprowadzały wywiady ze znanymi osobami, najczęściej pisarzami, a czasami redagowały publikacje⁷. Do pierwszej połowy XX w. większość magazynów dla kobiet w Stanach Zjednoczonych i Europie mimo wszystko była wydawana i redagowana przez mężczyzn. Jednak reporterzy nie byli zainteresowani relacjonowaniem życia domowego, mody, urody, porad domowych czy wiadomości społecznych⁸. Uznawano wtedy, że ważne i prawdziwe wiadomości dotyczą zainteresowań i doświadczeń mężczyzn⁹.

¹ A. Pawłowski, T. Walkowiak, *Large Bibliographies as a Source of Data for the Humanities – NLP in the Analysis of Gender of Book Authors in German Countries and in Poland (1801–2021)*, tł. własne, w: *7th Joint SIGHUM Workshop on Computational Linguistics for Cultural Heritage, Social Sciences, Humanities and Literature*, red. S. Degaetano-Ortlieb, A. Kazansteva, N. Reiter, S. Szpakowicz, Dubrownik 2023, 68.

² W. Wolert, *Szkice z dziejów prasy światowej*, Kraków 2005.

³ L. Steiner, *Gender and Journalism*, 2017, 2–3, <https://oxfordre.com/communication/display/10.1093/acrefore/9780190228613.001.0001/acrefore-9780190228613-e-91> (dostęp: 06.11.2023).

⁴ D. Chambers, L. Steiner, *The Changing status of women journalists*, tł. własne, w: *The Routledge Companion to News and Journalism*, red. S. Allan, Abingdon 2010, 50.

⁵ L. Steiner, dz.cyt. (dostęp: 07.11.2023).

⁶ D. Chambers, L. Steiner, dz.cyt., 50.

⁷ L. Shelley, *Female Journalists and Journalism in fin-de-siècle Magazine Stories*, tł. własne, 2009, s.3, <https://www.ncgsjournal.com/issue52/shelley.html> (dostęp: 07.11.2023).

⁸ L. Steiner, dz.cyt., 3 (dostęp: 07.11.2023).

⁹ Tamże.

W Wielkiej Brytanii w drugiej połowie XIX w. nastąpił szereg zmian technologicznych, legislacyjnych i edukacyjnych, które doprowadziły do szybkiego rozwoju zarówno czasopism, jak i liczby czytelników. Przy większej liczbie wydawnictw i większej liczbie potencjalnych odbiorców niż kiedykolwiek wcześniej, coraz więcej kobiet znajdowało zatrudnienie w prasie¹⁰. W Ameryce w tym samym okresie, kobiety chciały pracować w dziennikarstwie, ponieważ postrzegały ten zawód jako zajęcie znaczące. Praca dawała wyjście z ram domowych. Kobiety mogły się również szkolić w danym zawodzie. Dostęp do dyplomu uniwersyteckiego w dziedzinie dziennikarstwa został udostępniony w USA w XX w. W regulaminie nie było nic o płci kandydatów na studia, dlatego kobiety uzyskały możliwość szkolenia się obok mężczyzn¹¹. Historię wchodzenia kobiet do dziennikarstwa zaczyna zatem gatunek zwany „wiadomości kobiece” wykształcony pod koniec XIX w. Niektóre z dziennikarek walczyły z tematyką, nad jaką miały pracować, i dążyły do pisania o tych samych wydarzeniach, co mężczyźni. Część z nich jednak w dalszym ciągu ograniczała się do wiadomości dla kobiet i uważała, że jest to właściwe, ponieważ mają one odrębne zainteresowania od mężczyzn. Ograniczenia dziennikarskie nałożone na kobiety pozwoliły im jednak zainicjować nowy rodzaj wiadomości, odnoszący się do życia osobistego czytelników¹². Okazało się to pomysłem trafionym, ponieważ ludzie chcieli czytać o prywatnych sprawach i było zapotrzebowanie na tego typu artykuły. Patrząc na teksty pisane w XX w., zauważymy poprawę proporcji płci względem zatrudnienia. Kobiety nie były już marginesem. W 1960 r. kobiety stanowiły 37% wszystkich redaktorów i reporterów pracujących w gazetach, magazynach i wydawnictwach książek¹³.

Warto spojrzeć, jak sprawa zatrudnienia kobiet wyglądała w innych mediach, np. w radiu. Rozgłośnie zaczęły działać w latach 20. XX w., najpierw w Stanach Zjednoczonych, a następnie w Wielkiej Brytanii. W obu krajach programy radiowe dla kobiet skupiały się na ich roli gospodyń domowych, ze szczególnym naciskiem na modę, urodę i porady dotyczące gospodarstwa domowego¹⁴. Wśród odbiorców preferowano jednak głosy męskie. Często zakładano, że damskie głosy są irytujące dla słuchaczy¹⁵. Mimo to kobiety nie zrezygnowały z pracy w radiu, tylko szukały zatrudnienia na innych stanowiskach. Zaczęły odgrywać kluczowe role administracyjne. W 1927 r. zatrudniono pierwszą kierowniczkę rozgłośni radiowej, Hildę Matheson¹⁶.

Dość skomplikowana była sytuacja dziennikarek w telewizji. W Stanach Zjednoczonych kobiety od razu mogły występować jako reporterki, a do 1971 r. w stacji NBC pracowało sześć prezenterek wiadomości. W Wielkiej Brytanii sytuacja rozwijała się inaczej. Kobietom nie wolno było pełnić funkcji prezenterek wiadomości telewizyjnych aż do 1960 r. Nawet wtedy dziennikarki tylko sporadycznie pracowały

¹⁰ F. Gray, N. Hessel, *Gender and Journalism: Women and/in the News in the Nineteenth Century*, tł. własne, 2014, 5, <https://www.ncgsjournal.com/issue102/introduction.html> (dostęp: 07.11.2023).

¹¹ D. Chambers, L. Steiner, dz.cyt., 50.

¹² Tamże, 52–53.

¹³ J. Whitt, *Women in American Journalism: A New History*, Champaign 2008, 6.

¹⁴ D. Chambers, L. Steiner, dz.cyt., 51.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Tamże.

na wizji. „Obiektywizm” i „autorytet” wiadomości były cechami kojarzonymi z męskością, przy czym kobiety ograniczały się głównie do lifestylowych programów radiowych i telewizyjnych poświęconych kuchni, modzie i opiece nad dziećmi¹⁷.

Konkurencja między gazetami, radiem i telewizją od lat 70. XX w. skłoniła organizacje informacyjne do zwiększenia zatrudnienia dziennikarek, w celu przyciągnięcia większej publiczności. Osoby odpowiedzialne za programy telewizyjne uznały, że kobiety dzięki swojej urodzie sprawią, że wzrośnie liczba widzów danego tytułu. W Stanach Zjednoczonych w latach 70. do zawodu prezenterki zatrudniano najczęściej piękne i zgrabne blondynki. Jedynym wymogiem było, żeby potrafiły przeczytać poważne wiadomości¹⁸. Sytuacja w Europie wyglądała inaczej. Kobiety dalej często występowały w wiadomościach, ale raczej jako bohaterki wydarzeń prezentowanych w telewizji niż jako prowadzące program¹⁹.

Wojna w Wietnamie w latach 1965–1975 wyznaczyła kolejną ważną zmianę, tym razem korespondentkom wojennym. Prowadząc konflikt partyzancki, wojsko nałożyło mniej sztywnych ograniczeń. Kobiety mogły same latać do Wietnamu, gdzie niektórzy urzędnicy wojskowi i żołnierze chętnie z nimi rozmawiali, a część z nich wołała nawet przekazywać im informacje²⁰. Korespondentki mogły jednak wtedy pisać tylko o wiadomościach społecznych²¹. Mimo to następne lata dały kobietom nadzieję na kolejne znaczące zmiany.

Ruchy feministyczne pozwoliły dziennikarkom jeszcze bardziej się rozwinąć. Kobiety stworzyły sobie szansę na szukanie spełnienia, samodoskonalenie i dążenie po swoje. W latach 90. rozpoczęła się era postfeministycznego dziennikarstwa. Powstały „wiadomości terapeutyczne” oraz pojawiło się ogromne zainteresowanie historiami innych ludzi, przedmiotami konsumpcyjnymi i ciekawostkami modowymi. To właśnie kobiety zajmowały się tym typem dziennikarstwa. Ujmowały swoje teksty w mądry, ale zarazem zabawny dyskurs, co przyciągało wiele kobiet²². Ostatnie czterdzieści lat przyniosło dziennikarkom sukces, o jakim nie marzyły ich poprzedniczki, i pozwoliło kobietom położyć podwaliny pod odgrywanie coraz ważniejszych ról w szybko zmieniającej się dziedzinie dziennikarstwa²³.

Raport Women’s Media Center (WMC) z 2014 r., prezentujący badania obecności kobiet w mediach, pokazał, że zajmowały one 40,3% wszystkich stanowisk w telewizji oraz 28,7% stanowisk dyrektorów wiadomości telewizyjnych²⁴. Z kolei raport Global Media Monitoring Project (GMMP) z 2015 r. wskazał, że we wszystkich

¹⁷ Tamże, 52.

¹⁸ Tamże.

¹⁹ K. Golemo, *Veline, vallette, letterine...: kobiecość „ozdobna” we włoskich programach telewizyjnych*, w: *Medialny obraz rodziny i płci*, red. K. Pokorna-Ignatowicz, Kraków 2012, 129–130.

²⁰ D. Chambers, L. Steiner, *The Changing status...*, dz.cyt., 55.

²¹ M. Beasley, tł. S. Johnson, *Women of the Washington Press: politics, prejudice, and persistence*, tł. własne, Evanston 2012, 24.

²² D. Chambers, L. Steiner, *The Changing...*, dz.cyt., 57.

²³ Tamże, 13.

²⁴ C.W. Chancellor, *The Status of Women in the U. S. Media 2014*, tł. własne, 2014, 26, https://womensmediacenter.com/assets/site/reports/2014-statistics/2e85f9517dc2b164e_hm62xgan.pdf (dostęp: 08.11.2023).

krajach kobiety napisały 37% tekstów w gazetach, prezentowały 41% audycji radiowych i 57% audycji telewizyjnych. Stanowiły 35% wszystkich dziennikarzy redakcyjnych²⁵. W następnym raporcie GMMP z 2020 r. widać, że w Europie wśród wszystkich prezenterów i reporterów z mediów tradycyjnych (gazeta, radio, telewizja) 47% stanowią kobiety²⁶.

Prasa kobieca jako odrębny typ czasopiśmiennictwa pojawiła się stosunkowo późno. Została zdefiniowana przez *Encyklopedię wiedzy o prasie* jako grupa czasopism, których profil kształtowany jest pod kątem potrzeb czytelniczych kobiet oraz ich aktualnego położenia społecznego. [...] Istotną cechą jest ustawiczna dążność do podnoszenia wiedzy (zwłaszcza praktycznej) i poziomu kulturalnego kobiet oraz stałego wzrostu ich udziału w życiu społecznym i narodowym²⁷. Na powstanie nowego typu pisma wpłynął rozwój czytelnictwa w XIX w. oraz rozwój tzw. „kwestii kobiecej”, czyli dostrzeżenia problemu społecznego kobiet, jej podrzędnego statusu w społeczeństwie względem mężczyzny. Działo się to w wyniku zmian zachodzących w różnych sferach społeczeństwa polskiego, m.in. politycznospołecznej, ekonomicznej, obyczajowej i prawnej. Rozwój prasy kobiecej jest zatem związany z dążeniami emancypacyjnymi kobiet oraz następującymi procesami modernizacji społeczeństwa²⁸.

Pierwsze europejskie pismo dla kobiet to „Die Vernünftigen Tadlerinnen”, które było wydawane w latach 1726–1727 w Lipsku przez oświeceniowego pisarza Johanna Christopha Gottscheda. Następnie pisma dla kobiet zaczęły ukazywać się we Francji i Anglii, a pod koniec XVIII w. w Rosji i Stanach Zjednoczonych. Wraz z początkiem XIX w. ten typ czasopiśmiennictwa pojawił się w Austrii. Polskie pisma zaczęły ukazywać się w latach 20. XIX w. Za pierwsze pismo dla kobiet na ziemiach polskich uznaje się „Wandę. Tygodnik Polski Płci Pięknej i Literaturze Poświęcony”. Ukazywał się on w Warszawie w latach 1820–1822²⁹. Do powstania listopadowego w stolicy wydawano 30 pism dla kobiet, co czyniło ją głównym ośrodkiem tytułów kobiecych³⁰.

Rozwój polskiej prasy kobiecej nie przebiegał liniowo – są w nim okresy aktywności i ciszy. Już w 1822 powstała „Bronisława czyli Pamiętnik Polek”. Była to pierwsza w historii polskiej prasy gazeta w całości redagowana i wydawana przez kobietę – Wandę Malecką. Wydarzenie miało jeszcze większe znaczenie, dzięki temu, że była to również pierwsza próba stworzenia pisma popularnonaukowego dla kobiet. Edukacja miała w nim przeważać nad rozrywką i to odróżniało je od

²⁵ S. Macharia, *The Global Media Monitoring Project 2015*, tł. własne, 1–10, https://www.media-diversity.org/additional-files/Who_Makes_the_News_-_Global_Media_Monitoring_Project.pdf (dostęp: 08.11.2023).

²⁶ Tenże, *6th GLOBAL MEDIA MONITORING PROJECT*, tł. własne, 2020, 45, https://whomakesthenews.org/wp-content/uploads/2021/07/GMMP2020.ENG_FINAL20210713.pdf (dostęp: 08.11.2023).

²⁷ J. Maślanka, *Encyklopedia wiedzy o prasie*, hasło: *Prasa kobieca*, Wrocław 1976, 172–173.

²⁸ K. Dormus, *U źródeł polskiej prasy kobiecej. Pierwsze redaktorki, wydawczynie, dziennikarki (ok. 1820–1914)*, w: *Kobiety i mężczyźni (z) kolorowych czasopism*, red. A. Łysak, E. Zierkiewicz, Wrocław 2010, 9.

²⁹ Tamże, 9–10.

³⁰ K. Wodniak, *Współczesna prasa kobieca a sprawy książki*, Warszawa 2004, 12.

innych gazet dla kobiet wychodzących w tamtym czasie. Malecka zamieszczała artykuły o tematyce historycznej, podróżniczej, biograficznej i popularnonaukowej. Ukazały się niestety tylko cztery numery tego pisma³¹. Nie we wszystkich regionach kraju dostrzeżemy rozwój pism kobiecych. Przymus dostosowywania się do praw zaborców spowodował, że w latach 70. i 80. XIX w. w Galicji pisma dla płci żeńskiej niemal zupełnie zniknęły z rynku. Dopuszczano do druku tylko pisma, których tematyka nie była aż tak „ważna”, np. o modzie³². Dziennikarki się jednak nie poddały i na przełomie XIX i XX w. nastąpił intensywny rozwój polskiej prasy kobiecej. Spowodowane to było tym, że kobiety zaczęły zdobywać lepsze wykształcenie, nastąpił rozwój ruchu kobiecego i stowarzyszeń kobiecych. Najważniejszym powodem była jednak liberalizacja prawa prasowego oraz stowarzyszeniowego poprzez Manifest konstytucyjny Mikołaja II w 1905 r. w Królestwie Polskim. Przyznał on wolność słowa i prasy, a cenzurę prewencyjną zamienił na cenzurę represyjną. Ukazało się jeszcze więcej tytułów, które były wydawane i redagowane bardziej profesjonalnie oraz zwiększyły się ich nakłady i powiększyło się grono adresatów. Prasa kobieca nie ograniczała się już tylko do pism komercyjnych, ale zaczęły pojawiać się również pisma ideowe związane z ruchami społecznymi i politycznymi, dzięki czemu rozszerzył się zakres poruszanych zagadnień. Rynek prasy kobiecej wciąż był jednak zmonopolizowany przez mężczyzn, a kobiety pełniły w redakcjach gazet role drugoplanowe lub pracowały anonimowo, nawet na ważnych stanowiskach. Jednak ta sytuacja zaczęła się powoli zmieniać³³.

Ważnym okresem rozwoju pracy dziennikarek w Polsce był czas międzypowstaniowy. Wzrosła wtedy aktywność literacka kobiet, ponieważ upadek powstania listopadowego i represje, jakie po nim nastąpiły, spowodowały nagły ubytek mężczyzn w społeczeństwie. Kobiety wykorzystały tę sytuację i dołączyły do życia literackiego i kulturalno-intelektualnego kraju³⁴. W okresie międzypowstaniowym nastąpiła też ewolucja prasy kobiecej. Kobiety podjęły wreszcie na większą skalę działalność redaktorsko-wydawniczą. Pojawiły się również ilustrowane magazyny o charakterze kulturalnym³⁵.

W latach 1880–1914 redaktorki, pisarki i działaczki polskie aktywnie walczyły o prawa kobiet. Czasopisma z tego okresu zaczęły odchodzić od łagodnego feminizmu, a celem redaktorek była edukacja i uświadamianie czytelniczek. Nadszedł wreszcie czas, kiedy prasa zaczęła walczyć o równe prawa obu płci w każdej sferze życia: społecznej, edukacyjnej, gospodarczej i politycznej³⁶. Dlatego z początkiem XX w. coraz więcej pism kobiecych wiązało się z wybranymi ruchami społecznymi lub politycznymi. Stawały się elementami przedsięwzięć o charakterze społecznym,

³¹ K. Dormus, dz.cyt., 13.

³² Tamże.

³³ Tamże, 25–26.

³⁴ R. Czepulis-Rastenis, *Pierwsze pokolenie literatek polskich*, w: *Kobieta i edukacja na ziemiach polskich w XIX i XX wieku*, red. A. Żarnowska, A. Szware, t. 2, Warszawa 1992, 305–321.

³⁵ Z. Sokół, *Kobiece czasopisma Krakowa i Lwowa w XIX i XX wieku*, w: *Książki, czasopisma i biblioteki Krakowa i Lwowa XIX i XX wieku*, red. J. Jarowiecki, Kraków 1993, 162–163.

³⁶ A. Frett, *Polska prasa kobieca z lat 1818–1914 w zbiorach Zakładu Narodowego im. Ossolińskich*, w: *Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi*, red. J. Puchalski, Warszawa 2021, 210.

w których wiąże się teorię z praktyką³⁷. Dziennikarki rozpowszechniały wiedzę o ruchach emancypacyjnych różnych nurtów politycznych³⁸. Prasa kobieca stała się istotnym segmentem rynku wydawniczego z wielu powodów, m.in. prawnych, obyczajowych i finansowych. W okresie międzywojennym musiała jednak zacząć rywalizować i zarazem współpracować z innym nowym medium masowym – radiem. Z tego powodu pisma poszerzyły swój zakres informacji o wiadomości z zakresu działalności polskiej radiostacji³⁹.

Dwudziestolecie międzywojenne przyniosło wiele nowych tytułów. Prasa kobieca była dalej głównie wydawana w Warszawie. Rozpoczęto próby tworzenia pierwszych koncernów pism kobiecych, które miały opanować rynek prasowy⁴⁰. Na lata 1918–1939 przypadł również rozwój branży edytorskiej kobiet. Kobiety tworzyły produkty medialne i zajmowały się ich dystrybucją. Kobiety dbały o zdobycie zabezpieczenia finansowego i pozyskiwanie reklamodawców. Zamieszczały w swoich pismach wiadomości o zakładach handlowych i różnych usługach prowadzonych przez kobiety. Dziennikarki pisały o kwestiach biznesowych i handlowych, gdzie poruszały wątek modelu self-made women⁴¹. Wydawczynie, redaktorki i publicystki starały się kształtować komunikację z odbiorcami i przekazywać im pełną gamę zagadnień dotyczących codziennego życia Polek⁴². Specyfikę prasy kobiecej tego okresu charakteryzowała wielogłosowość dziennikarek. Tworzyły opowiadania różne tematycznie, które wynikały z ich poglądów i ideologii. Same określały swoje preferencje o czym chcą pisać. Dominowała jednak tematyka problemów egzystencjonalnych, szczególnie sprawy wszelkich wykluczeń społecznych⁴³.

Lata 1989–1991 w Polsce były okresem rodzącego się wolnego rynku. Z tego powodu stare wydawnictwa często zmieniały swoich właścicieli i wydawców. Pojawiały się również nowe tytuły⁴⁴. W latach 1990–1995, już po przemianach systemowych i ekonomicznych, ukazywało się rocznie od 17 do 39 nowych pism kobiecych. Niestety tylko niektóre tytuły utrzymały się na rynku⁴⁵. Transformacja prasy dla kobiet nie jest jednak zakończonym procesem. Upadają spółki wydawnicze, a w ich miejsce powstają nowe. Następuje ciągła rotacja tytułów – część zostaje sprzedana innym wydawcom, część zawieszona, a inne zlikwidowane, ale jednocześnie tworzy się kolejne pisma. Wydawcy zmieniają zawartość, szatę graficzną, dostosowując je do ciągle rozwijającej się grupy czytelniczek. Podążanie za modą i trendami jest istotne w rywalizacji z konkurencją na rynku prasowym⁴⁶.

³⁷ K. Dormus, dz.cyt., 27.

³⁸ E. Maj, *Dziennikarki prasy dla kobiet w Polsce 1918–1939 Portret zbiorowy na podstawie publicystycznego samoopisu*, Lublin 2020, 23.

³⁹ Tamże, 41–42.

⁴⁰ K. Wodniak, dz.cyt., 15.

⁴¹ E. Maj, dz.cyt., 53.

⁴² Tamże, 106.

⁴³ Tamże, 207.

⁴⁴ Tamże, 38.

⁴⁵ Tamże, 41.

⁴⁶ Tamże, 58.

Dziennikarki weszły do zawodu zdominowanego przez mężczyzn, którzy nie chcieli się dzielić swoją pracą. Od zawsze w życiu publicznym płeć miała znaczenie. Ustalała, jaką rolę w społeczeństwie może człowiek odgrywać. Idealnie opisują to słowa: *Mężczyzna wchodzi w życie publiczne i nie zwraca się najmniejszej uwagi na jego płeć. Kobieta ubiega się o urząd, a fakt, że jest kobietą, jest bardziej interesujący niż jej kwalifikacje do pracy, o którą się ubiega. To właśnie wtedy dowiaduje się, jak nieustępliwa jest etykieta „kobieta” – jak jest całkowicie spętana przez swoją płeć*⁴⁷. Jak już wspominałam, kiedy kobiety po raz pierwszy pojawiły się w newsroomach, stanęły w obliczu dominacji mężczyzn w przestrzeni medialnej. Dziennikarstwo, uważane za poważne i obiektywne, było zarezerwowane dla mężczyzn, dla kobiet pozostawiano lżejsze, przyjemne tematy. W latach 60. i 70. XX w. kobiety w newsroomach prezentowały „milsze i łatwiejsze” newsy, ale rzadziej były traktowane jako „jedne z chłopców”. Badania z połowy lat 80. XX w. wskazują, że „poważne” dziennikarstwo było zdominowane przez mężczyzn, a im bardziej prestiżowe medium, tym mniej pracowało w nim kobiet⁴⁸.

Mężczyźni również na początku istnienia radia zajmowali się poważniejszymi tematami, jak reportaże z zagranicy czy relacje z konfliktów. Natomiast kobiety często były dalej ograniczane do opowiadania historii o ludziach oraz do prezentowania lżejszych informacji⁴⁹. Wraz z nadejściem pierwszych na świecie komercyjnych stacji telewizyjnych w latach czterdziestych XX w., mężczyźni przejęli kontrolę nad niemalże wszystkimi obszarami informacyjnymi. Argumentem był to, że głosy kobiet nie mają autorytetu i nie podnoszą wiarygodności. Kobiety, które dążyły do zajmowania miejsca przed mikrofonem, natrafiły na ograniczenia tematyczne – często prowadziły programy dotyczące życia domowego. Zauważono również, że w telewizji zasadnicze znaczenie ma atrakcyjny wygląd kobiet⁵⁰.

Od dziesięcioleci kobiety łatwiej znajdują pracę jako prezenterki i spikerki niż reporterki i dziennikarki piszące wiadomości. Są często młode i ładne, pracują w programach z współprowadzącym mężczyzną. To on przedstawia widzom ważne nagłówki, a one podają delikatne informacje⁵¹. Na ekranie wśród młodszych prezenterów wiadomości dominowały głównie kobiety, jednakże zmieniło się to wśród dziennikarzy w wieku 50 lat, gdzie przeważali mężczyźni. Od 2010 r. wśród prezenterów udokumentowano nadreprezentację kobiet w młodszych grupach wiekowych i wyraźną niedostateczną reprezentację kobiet w przedziale wiekowym 50–64 lat (28%) oraz całkowitemu zniknięciu kobiet w roli prezenterek w wieku 65 lat i więcej⁵².

Od 1995 r. zauważalny jest stały wzrost obecności kobiet w roli reporterek, zajmujących się wiadomościami lokalnymi i międzynarodowymi. W obszarze

⁴⁷ H.M. Bulawka, *Gender Representations in the Polish Press. A Feminist Critical Discourse Study*, tł. własne, Warszawa 2013, 79.

⁴⁸ A. Chmielewska, M. Kondrat, *Kobiety i mężczyźni w zarządach i radach nadzorczych głównych nadawców telewizyjnych w Polsce*, w: *Kobieta i Biznes / Women and Business*, red. E. Lisowska, Warszawa 2022, 10.

⁴⁹ S. Allan, *The Routledge Companion to News and Journalism*, red. S. Allan, Abingdon 2010, 52.

⁵⁰ M.H. Beasley, dz.cyt., 179–180.

⁵¹ S. Macharia, dz.cyt., 45 (dostęp: 16.11.2023).

⁵² Tamże, 50 (dostęp: 16.11.2023).

wiadomości regionalnych rola dziennikarek również utrzymuje się na ścieżce ciągłego wzrostu przez ostatnią dekadę⁵³. Dziennikarki zdają się umacniać swoją pozycję w obszarze zawodowym. Wniosły one znaczący wkład w przededefiniowanie charakteru informacji, starając się uwzględnić kwestie związane z codziennymi wyzwaniami kobiet. Niemniej jednak, na szczytach hierarchii dziennikarskiej, udział kobiet pozostaje stosunkowo niewielki. Obserwuje się skoncentrowanie ich działalności na obszarach uważanych za mniej prestiżowe, takich jak: lokalne organizacje informacyjne, tygodniki społecznościowe czy tematy związane z ludzkimi doświadczeniami. Nadal istnieje wyraźna dominacja mężczyzn w prestiżowych obszarach produkcji wiadomości, głównie w dziedzinie polityki, biznesu i sportu. Choć kobiety są często obecne w mediach, zwłaszcza w telewizji, wiąże się to z uproszczonym spojrzeniem na nie, skoncentrowanym na kontroli nad ich wyglądem, stylem, modą i głosem. Tymczasem ich udziały w procesach decyzyjnych oraz prowadzeniu konferencji prasowych pozostają niewielkie. Pomimo postulatów równego traktowania, awans kobiet na kluczowe stanowiska w dziennikarstwie często napotyka na „szklany sufit”. Dodatkowo, niektóre kobiety doświadczają otwartego seksizmu w środowisku redakcyjnym. Pracujące matki natomiast stają w obliczu trudności wynikających z kultury „długich godzin pracy” i braku odpowiedniej opieki nad dziećmi⁵⁴.

Patrząc na struktury zarządów głównych polskich mediów, widać znaczącą przewagę zatrudnionych mężczyzn na wyższych stanowiskach zarządczych. Cały rynek kreatywny, do którego należy telewizja, był mocno ograniczony dla kobiet. Jednak od paru lat zaczęły następować zmiany w niektórych zarządach i dopuszczono do nich kobiety. Przyglądając się poszczególnym polskim mediom, zauważymy, że według badań, w zarządzie i radzie nadzorczej Telewizji Polskiej zasiadają sami mężczyźni. Dodatkowo, na oficjalnych stronach TVP, ani w żadnych dostępnych dokumentach nie ma informacji o wprowadzeniu jakiegokolwiek polityki równouprawnienia lub o standardach zrównoważonego rozwoju. Pokazuje to, że walka z problemem dyskryminacji płciowej nie należy do strategii TVP. Patrząc na telewizję Polsat, zauważymy jednak lepszą sytuację. W 2021 r. Grupa Polsat Plus udostępniła Raport Zrównoważonego Rozwoju, który obejmował wszystkie podmioty tej grupy, również Telewizję Polsat Sp. z o.o. Efekty już widać, ponieważ połowę zarządu Grupy Polsat Plus stanowią kobiety, jednak rada nadzorcza dalej składa się w 100% z mężczyzn⁵⁵.

Jak wynika z badań przeprowadzonych w 2017 r. na serwisach informacyjnych, największą równość wśród pracowników pod względem płci mają Wydarzenia Polsatu. Prowadzącymi częściej były kobiety, a różnica w ilości materiałów przygotowywanych przez mężczyzn i kobiety była niewielka (52% do 48%). Idąc po kolei następnie mamy TVN i serwis Fakty. Również tutaj wśród prowadzących więcej jest kobiet, jednak materiały w 70% przygotowywane są przez mężczyzn. Największe dysproporcje płci wśród pracowników miały Wiadomości TVP. Zarówno prowadzącymi

⁵³ Tamże, 46 (dostęp: 16.11.2023).

⁵⁴ S. Allan, dz.cyt., 49.

⁵⁵ A. Chmielewska, M. Kondrat, dz.cyt., 13–14.

częściej byli mężczyźni oraz materiały przygotowywali częściej dziennikarze niż dziennikarki. Kobiety prowadziły zaledwie 36% wieczornych Wiadomości. Jeszcze większa różnica istnieje wśród ilości materiałów, nad którymi pracowali dziennikarze lub dziennikarki. 78% informacji przygotowali mężczyźni⁵⁶. Biorąc to wszystko pod uwagę, możemy zauważyć, że na polskim rynku pracy w mediach wciąż konieczna jest promowanie równouprawnienia i walka o nie. Problem nierówności i dominacji mężczyzn na wyższych stanowiskach wciąż istnieje⁵⁷. Nie można mówić o całkowitym braku kobiet pracujących w mediach, jednak ich rola często ogranicza się tylko do bycia prowadzącymi i do odczytywania wiadomości, do bycia pogodnymi lub do reklamowania różnych produktów⁵⁸.

3. ROLA DZIENNIKARZA W SPOŁECZEŃSTWIE

Badania z 2022 r. pokazują, że jako naród poświęcamy ok. 4 godzin dziennie na oglądanie telewizji⁵⁹ i drugie tyle na słuchanie radia⁶⁰. Czytanie prasy zajmuje nam ok. 30 minut⁶¹. Natomiast na przeglądaniu Internetu spędzamy ok. 5.5 godz.⁶². Dodatkowo cały czas zwiększa się zasięg informacji – jest on teraz globalny i wiadomości docierają do każdego zakątka Ziemi⁶³. Pośród różnych ról mediów, wyszczególnia się te najważniejsze: rolę tłumacza, prezentera, drogowskazu i filtra⁶⁴.

Dziennikarz zajmuje się głównie zbieraniem informacji i przygotowywaniem stworzonego z nich przekazu, a następnie przekazaniu go społeczeństwu. Wśród dziennikarzy można wyróżnić: reporterów, którzy właśnie opracowują aktualne wiadomości i często prezentują je na żywo z miejsca zdarzenia; prezenterów, którzy prowadzą programy i przedstawiają newsy przygotowane przez innych; korespondentów przekazujących informacje z różnych miejsc świata; komentatorów, którzy jak nazwa wskazuje, komentują aktualne wydarzenia, np. mecze oraz felietonistów tworzących treści z własną interpretacją i przekazem⁶⁵. Dziennikarz jest przede wszystkim „sługą prawdy” i zawsze musi ją głosić – należy walczyć z fake newsami i dezinformacją. Dlatego każdy kto myśli o tym zawodzie, powinien kierować się tą zasadą⁶⁶.

⁵⁶ M. Malarczyk, *Dysproporcje w reprezentacji kobiet i mężczyzn w środkach masowego przekazu w świetle badań Stowarzyszenia Kongresu Kobiet*, Media i społeczeństwo, 2018 t. 10 nr. 1, 24–25.

⁵⁷ A. Chmielewska, M. Kondrat, dz.cyt., 15.

⁵⁸ A. Balczyńska-Kosman, *Udział kobiet w mediach a problematyka stereotypów płci*, Poznań 2011, 113.

⁵⁹ Raport Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, *Informacja o podstawowych problemach radiofonii i telewizji w 2022 roku*, Warszawa 2023, 15.

⁶⁰ Tamże, 49.

⁶¹ Tamże, 98.

⁶² A. Oksiuta, *Ile czasu spędzamy w sieci? Raport*, 2023, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1592619%2Cile-czasu-spedzamy-w-sieci-raport.html> (dostęp: 22.03.2023).

⁶³ T. Kononiuk, *Rzetelne dziennikarstwo. Aksjologia i deontologia*, Warszawa 2018, 38.

⁶⁴ W. Jabłoński, *Kreowanie informacji. Media relations*, Warszawa 2007, 56.

⁶⁵ M. Gryboś, *Rola dziennikarzy w kształtowaniu opinii publicznej po 1989 roku*, Nowy Sącz 2020, 39.

⁶⁶ K. Cegielska, *Dziennikarz – sługa prawdy, ciekawy świata i ludzi*, w: *Zrozumieć media*, red.

Każdy dziennikarz wie, że istnieje „dekalog piszącego”, gdzie jako pierwszą regułę wyznaczono zasadę pięciu „W”, żeby przekazywana wiadomość była pełna. Pięć „W” to pytania, na które należy odpowiedzieć, a mianowicie: Kto?, Co się wydarzyło?, Gdzie to miało miejsce?, Kiedy?, Dlaczego to się stało? Można dodać do tego pytanie – jak to się skończyło, jaki to ma wpływ na rzeczywistość? Kiedy zawrzemy te wszystkie informacje, nasza wypowiedź będzie pełna⁶⁷. Media mają globalny zasięg informacyjny, co daje im jednocześnie ogromną siłę sprawczą. Kształtują one ludzkie poglądy, upodobania polityczne, wartości etyczne oraz wpływają ogólnie na ludzką świadomość. Z tego powodu dziennikarze powinni postrzegać swój zawód jako służbę społeczeństwu⁶⁸.

Dziennikarze powinni oddziaływać na sfery życia ludzkiego, a szczególnie na sferę kulturową i polityczną. Dodatkowo w swojej pracy powinni skupiać się na długotrwałych korzyściach społecznych. To wszystko można zbiorczo nazwać „ogólną misją mediów”. Powinny one: działać dla dobra każdej osoby, nie tylko dla wybranych, pamiętać o godności człowieka, a co najważniejsze sprawiać, że ludzie będą się doskonalić i stawać lepszymi właśnie dzięki mediom i ich przekazom⁶⁹. Dlatego tak bardzo podkreśla się, że w mediach najważniejszy jest sposób komunikowania i przekazywanie treści, które będą wpływały na innych. Najważniejszym wyznacznikiem tego czy media realizują swój cel, jest rzetelność, obiektywność i prawdziwość przekazu oraz kreowanie dialogu społecznego, a także możliwe rozwiązywanie problemów i konfliktów, np. poprzez kształtowanie postaw społecznych⁷⁰.

Media i dziennikarze pełnią dodatkowo funkcję „psa łańcuchowego” (*watch dog*). Co to znaczy? Przypisuje się im status „czwartej władzy”, czyli władzy nad rządzącymi, sprawują nadzór nad zasadami demokracji. W sensie formalnym i prawnym media nie są oczywiście władzą, jednak ta funkcja ma charakter symboliczny poprzez zdobycie autorytetu. Pełnią one funkcję kontrolną – badają przejrzystość działań władz i elit politycznych, ekonomicznych i ustawodawczych. Mają one realny wpływ na postawy i zachowania odbiorców. Czwarta władza jest w stanie zdobyć ogromne zaufanie ludzi i wzbudzać respekt, co wpływa również na postawę społeczeństwa odnośnie do rządzących. Dziennikarze mogą sprawować tę funkcję tylko wtedy, gdy są nośnikiem wartości demokratycznych oraz postrzegają swoją pracę, jak już wyżej wymieniono, jako służbę dla dobra publicznego. Media powinny pomagać w prowadzeniu debaty publicznej oraz odzwierciedlać pluralistyczny charakter władzy i społeczeństwa. Nie mogą być kontrolowane ani zdominowane przez żadną grupę interesu⁷¹.

K. Cegielska, D. Drązek, K. Dziewulska-Siwiek, Toruń 2020, 13; R. Leśniczak, *Dziennikarz i informacja – integralny model formacji dziennikarskiej*, Łódzkie Studia Teologiczne 2011, 20(1), 181–205; T. Kononiuk, *Etyczne dziennikarstwo: ewolucja deontyczna zawodu*, Warszawa 2015.

⁶⁷ R. Gluza, *Pisz, nie nudź*, w: *Biblia dziennikarstwa*, red. A. Skworz, A. Niziołek, Kraków 2010, 60.

⁶⁸ T. Kononiuk, dz.cyt., 39.

⁶⁹ M. Kiereś, *Komu potrzebna jest etyka w mediach?*, w: *Zrozumieć media*, dz.cyt., 80.

⁷⁰ Tamże, 81; R. Leśniczak, *Dziennikarstwo jakościowe w ujęciu Łuki Brajnowicza. Refleksje medioznawcze*, w: *Współczesne media. Dziennikarstwo jakościowe*, red. I. Hofman, D. Kępa-Figura, M. Pataj, Lublin 2023, 87–97.

⁷¹ T. Kononiuk, dz.cyt., 216.

Ogólnie całe media masowe pełnią szczególną rolę w funkcjonowaniu nowoczesnego systemu społecznego. Mogą one poprzez informację i perswazję wpłynąć na władzę polityczną i wzmacniać jej sprawowanie przez pewne ugrupowania. Dodatkowo poprzez swoją działalność są w stanie budzić w ludziach poszanowanie wybranych wartości. Mogą również przez popularyzowanie wzorów osobowych, wpływać na poczucie tożsamości – kształtować je lub doprowadzić do kryzysu⁷².

Przez lata wypracowywania demokratycznego systemu w Polsce rozwinęło się dziennikarstwo obywatelskie. Jego podstawowym zadaniem jest dostarczanie odbiorcom informacji, które mają pomóc im funkcjonować jako pełnoprawnym członkom społeczeństwa demokratycznego i informacyjnego. Dziennikarze obywatelscy zajmują się sprawami ważnymi dla różnych środowisk i grup, szczególnie lokalnych, np. poszczególnych miast, dzielnic, a nawet osiedli⁷³.

Rzetelność, dokładność i bezstronność – to według ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe najważniejsze kryteria, jakimi winien kierować się dziennikarz. Powinien używać informacji z wiarygodnego i godnego zaufania źródła i przekazywać je w określonym kontekście, a także zachowywać swój dystans do treści przekazu⁷⁴. Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe precyzyjnie podsumowuje rolę dziennikarstwa: *Zadaniem dziennikarza jest służba społeczeństwu i państwu. Dziennikarz ma obowiązek działania zgodnie z etyką zawodową i zasadami współżycia społecznego, w granicach określonych przepisami prawa. Dziennikarze zatem w sposób rzetelny i obiektywny (przynajmniej teoretycznie) przekazują swoim współobywatelom informacje o sytuacji gospodarczo-politycznej w świecie, a także o innych istotnych wydarzeniach, także rozrywkowych*⁷⁵.

Dziennikarstwo śledcze pojawiło się jako nowy zawód z rosnącej potrzeby wzmocnienia kontroli społecznej nad władzą. Uznano, że wewnętrzne mechanizmy kontrolne całego systemu w kraju oraz rządu są nieskuteczne. Dodatkowo rządzący nie dopuszczali do przecieku do społeczeństwa informacji o jakichkolwiek ich nieprawidłowościach i nadużyciach, aby opinia publiczna nie wyrabiała sobie własnego zdania. Przez te warunki zaistniała potrzeba mocnej kontroli przez „czwartą władzę”. Miała ona działać poza wadliwym systemem i być od niego niezależna⁷⁶. Reporterzy śledczy najpełniej i najlepiej oddają charakter mediów jako „czwartej władzy”. Mają oni funkcję kontrolną, gdyż nie tylko informują, ale przede wszystkim zwracają uwagę na problemy i ujawniają nieprawidłowości z różnych dziedzin życia. Ten typ dziennikarstwa polega na szukaniu informacji celowo ukrytych, które naruszają prawo i zasady etyki oraz otwieraniu drzwi i ust wielu ludzi⁷⁷. Zadaniem

⁷² M. Mrozowski, *System medialny. Struktura i zasady działania*, w: *Dziennikarstwo i świat mediów. Nowa edycja*, red. Z. Bauer, E. Chudziński, 42–43.

⁷³ M. Staniewicz, *Dziennikarstwo on-line*, w: *Dziennikarstwo i świat mediów. Nowa edycja*, dz.cyt., 440.

⁷⁴ Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19840050024>.

⁷⁵ Tamże.

⁷⁶ J. Jastrzębski, *Etyka dziennikarstwa śledczego*, w: *Dziennikarstwo śledcze. Teoria i praktyka w Polsce, Europie i Stanach Zjednoczonych*, red. M. Palczewski, M. Worsowicz, Łódź 2006, 43–44.

⁷⁷ D. Popielec, *Dziennikarstwo śledcze. Istota, funkcjonowanie, perspektywy*, Bydgoszcz 2019, 9–10.

dziennikarzy śledczych nie jest samo opisywanie rzeczywistości, ale w pewnym stopniu zmiana jej. Zrywają oni z bezstronnością faktów i byciem obiektywnym. Widzą problem i sami reagują. Drażą nieustannie w różnych zdarzeniach, aby odkryć prawdę, która według wielu ludzi powinna pozostać ukryta⁷⁸. Reporter śledczy jest bardziej wścibski, sceptyczny i zaradny niż inni dziennikarze. Wie, gdzie szukać faktów i nie odpycha go wizja długiej pogoni za nimi⁷⁹. Jest nastawiony na ujawnianie, odkrywianie i demaskowanie, a nie zwykłe informowanie. Bada mroczne strony życia i funkcjonowania jednostek i całych grup społecznych⁸⁰. Mimo iż ogólne cele są takie same w obu rodzajach dziennikarstwa, to dziennikarstwo śledcze jest koniecznie i nieuchronnie skupione na sprawach, takich jak: korupcja, łamanie prawa i inne zagrożenia publicznego ładu, na zjawiskach trudnych do wykrycia, udowodnieniu i niekiedy ujawnieniu publiczności⁸¹.

Pracownicy śledczy nie słuchają wypowiedzi rzeczników prasowych, ale zwykłych ludzi. Tym samym ich praca nie kieruje się rutynowym porządkiem pozyskiwania newsów. Kwestionują istniejący porządek i starają się odkryć prawdziwe oblicze różnych organizacji. Ich śledztwa potrzebują więcej czasu, dlatego mogą pracować w mniejszym pośpiechu niż, np. dziennikarze informacyjni⁸². Różnią się również metodami zbierania informacji. Metody te można podzielić na tradycyjne, czyli jawne oraz niekonwencjonalne, czyli niejawne. Do pierwszej kategorii zalicza się wszystko, czego używają również dziennikarze informacyjni, np. korzystanie z oficjalnych dokumentów, zdobywanie informacji od oficjalnych informatorów, własną obserwację bez ukrywania tożsamości. Do drugiej kategorii zalicza się już bardziej kontrowersyjne metody, np.: używanie ukrytej kamery, podsłuchu, prowokacji, obserwacja z użyciem ukrytej lub fałszywej tożsamości, kupowanie dokumentów i informacji oraz kradzież⁸³.

The Poynter Institute for Media Studies stworzył jednak listę warunków, po których spełnieniu dziennikarz może użyć metod niejawnych, aby zdobyć jakieś informacje. Jest to najpełniejszy zestaw kryteriów, jaki został sformułowany i zawiera następujące zasady:

- 1) informacja musi być elementem interesu społecznego, np. wiadomość o niedoskonałości władzy,
- 2) wyczerpaliśmy już tradycyjne metody zdobywania informacji,
- 3) nieujawnienie informacji spowoduje szkodę, a użycie oszustwa dziennikarskiego spowoduje mniejszą szkodę,
- 4) dąży się do ujawnienia jakiegoś oszustwa, niemoralnego czynu i należy podać jego powody,
- 5) sprawa powinna zostać opisana w sposób pełny i wyczerpujący,

⁷⁸ M. Palczewski, M. Worsowicz, *Dziennikarstwo śledcze. Teoria i praktyka w Polsce, Europie i Stanach Zjednoczonych*, dz.cyt., 5.

⁷⁹ W. Adamczyk, *Ujawnienie korupcji i nadużyć władzy w działalności amerykańskich muckrakerów*, w: *Dziennikarstwo śledcze. Teoria i praktyka w Polsce, Europie i Stanach Zjednoczonych*, dz.cyt., 26.

⁸⁰ J. Jastrzębski, dz.cyt., 45–46.

⁸¹ Tamże.

⁸² D. Spark, *Dziennikarstwo śledcze. Studium techniki*, tł. M. Hodalska, Kraków 2007, 5.

⁸³ M. Palczewski, *O problematyczności metod dziennikarstwa śledczego. Próba analizy na wybranych przykładach z USA i Polski*, dz.cyt., 60–61.

- 6) należy przeprowadzić proces podejmowania decyzji, który zawiera rozważenie możliwych konsekwencji oszustwa, wpływu na ich przyszłą wiarygodność dziennikarską oraz jak użycie motywu niejawnego wpłynie na ich misję dziennikarską i jakie będą skutki prawne⁸⁴.

Istnieją jeszcze inne listy warunków. W. A. Parent każe dziennikarzom zadać 6 pytań, które mają na celu uświadomienie, czy na pewno zastosowanie kontrowersyjnych praktyk jest konieczne: Jaki jest cel zdobycia i użycia tej informacji? Czy jest on na tyle ważny lub zgodny z prawem? Czy informacja jest konieczna dla sprawy i jej wyjaśnienia? Czy ingerencja w prywatność innych jest jedyną bądź najmniej szkodliwą drogą? Czy metoda ma samoograniczające zabezpieczenia, czy jest to ślepe wtargnięcie w życie prywatne drugiej osoby? Czy pozyskana informacja zostanie użyta tylko w jednym celu?⁸⁵

Ważną zasadę w dziennikarstwie śledczym stanowi również moralna dyrektywa podana w książce *Media Ethics: Cases and Moral Reasoning* Clifforda G. Christiansa – Nie wolno uchybić godności żadnej osoby, zasłaniając się przywilejami prasy – to, co służy zwykłym ludziom jest ważniejsze niż jakiekolwiek inne sprawy lub hasła⁸⁶.

Podsumowując, odkrywanie i wyszukiwanie informacji celowo ukrytych, wymaga czasami podjęcia działań etycznie niejednoznacznych. Zmusza to dziennikarzy do refleksji i zastanowienia się, czy cel jest tak ważny i godny, aby podjąć niegodne środki, które pomogą nam zdobyć upragnioną wiadomość. Dla wielu osób, w tym badaczy i ekspertów, nawet jeśli uznamy, że cel uświęca środki i usprawiedliwia użycie przez nas niejawnego metody, to i tak jest to praktyka w pewnym stopniu moralnie podejrzana⁸⁷.

Jedną z fundamentalnych zasad dziennikarskich jest uczciwość – jeżeli informujemy o jakiejś sprawie, jakimś wydarzeniu, musimy być odpowiedzialni za treść i bohaterów materiału, a także powinniśmy być względem nich prawdomówni⁸⁸. Dziennikarze, aby spełnić swoją rolę rzetelnego informowania o wydarzeniach, muszą opierać się na zasadach etycznych. Powinny być one dla nich szczególnie wartościowe, ponieważ określają ich etos zawodowy, który decyduje o ich pozycji w społeczeństwie. Powinni zatem znać zasady i przestrzegać reguł, szanować wartości etyki dziennikarskiej⁸⁹. Aby ułatwić to dziennikarzom, powstało wiele kodeksów etycznych tego zawodu. Uwzględniają one przede wszystkim rolę odpowiedzialności dziennikarza wobec odbiorców i ich źródła zdobywania informacji. Podkreślają niezależność zawodową, a co za tym idzie, najrzadziej wspominają o odpowiedzialności wobec pracodawcy lub państwa.

Niemal wszystkie kodeksy etyki wymagają od dziennikarza prawdy, dokładności informacji, uczciwości i prostowania swoich ewentualnych błędów. Zakazują jakiejkolwiek dyskryminacji, czy to ze względu na rasę lub narodowość, czy ze względu

⁸⁴ Tamże, 70–71.

⁸⁵ W.A. Parent, cyt. za. J. Jastrzębski, dz.cyt., 52.

⁸⁶ Tamże.

⁸⁷ Tamże, 47–48.

⁸⁸ A. Skworz, *Etyka dziennikarska. Etyka kontra praktyka*, w: *Biblia dziennikarska*, dz.cyt., 757.

⁸⁹ T. Kononiuk, dz.cyt., 143.

na płeć bądź religię. Dziennikarze nie mogą przyjmować łapówek lub ulegać wpływom, przez które podadzą fałszywą informację. Muszą szanować prywatność innych ludzi i opierać się na jawnych i uczciwych metodach zdobywania informacji, chyba że sytuacja wymaga użycia innych środków i technik. Wiele kodeksów na całym świecie wymaga również kierowania się zasadą wolności słowa i tajemnicą zawodową. Podkreślają, że rolą dziennikarza jest zakaz wykorzystywania swojego statusu społecznego, aby uzyskać jakieś osobiste korzyści lub dokonywać selekcji informacji według własnych poglądów, co deformowałoby przedstawiany przez nich obraz rzeczywistości. Tym samym nakazują obiektywizm i oddzielanie faktów i informacji od swoich opinii i komentarzy. Dziennikarze muszą również kierować się zasadami wspomnianego już prawa autorskiego. Co najmniej połowa europejskich kodeksów etyki dziennikarskiej wspomina o zakazie pomawiania, zniesławiania i zniewagi wobec innych ludzi. Podkreślają, jak ważne jest zachowanie rozwagi i obiektywności podczas relacjonowania wypadków i zbrodni, przestrzeganie zasady domniemania niewinności oraz sprawdzanie faktów i swoich źródeł. Rolą dziennikarza, według kodeksów etycznych jest także branie odpowiedzialności za swoje wypowiedzi i walka z ewentualną cenzurą⁹⁰. Dodatkowo istnieje katalog czynności, jakie dziennikarz powinien wykonać, jeżeli chce sprostować swojej roli informowania z zachowaniem szczególnej staranności zawodowej. Wszystko zaczyna się już przy zbieraniu wiadomości. Należy je zweryfikować i rzetelnie ocenić ich prawdziwość, a w razie pomyłki niezwłocznie sprostować. Kiedy mamy gotowy tekst, możemy go opublikować wtedy, kiedy stwierdzimy, że nie da się tematu przedstawić już z żadnej innej strony i zebraliśmy wszystkie możliwe materiały. Dziennikarz musi kierować się obiektywnością, a nie swoimi subiektywnymi przekonaniem. Szczególna staranność dziennikarska polega na: dokładności i gruntowności w ogólnie przyjętych standardach, na precyzyjności przekazu oraz rzetelności działania nie tylko podczas prezentowania wiadomości, ale i na każdym etapie zbierania informacji⁹¹.

4. FILMOWY OBRAZ DZIENNIKAREK

W tej części artykułu zostanie podjęta analiza trzech filmów biograficznych: „Gorący temat” z 2019 r. w reżyserii Jaya Roacha, *Jednym głosem* z 2022 r. w reżyserii Marii Schrader i „Dusiciel z Bostonu” z 2023 r. w reżyserii Matta Ruskina. Każda z tych produkcji opowiada o innych czasach – o niedawnych dla nas latach 2015, 2017, ale i latach 60. XX w.

Jednym z filmów biograficznych, który ukazuje rolę dziennikarek, jest produkcja filmowa „Gorący temat” z 2019 r. w reżyserii Jaya Roacha. Przedstawia ona historię kobiet, które sprzeciwiły się toksycznej atmosferze, seksualizacji i nadużyciom seksualnym w The Fox News. Akcja skupia się wokół założyciela słynnej stacji telewizyjnej, Rogera Ailesa. Na początku praca w firmie miała zapewnić kobietom

⁹⁰ W. Pisarek, *Kodeksy etyki dziennikarskiej*, w: *Dziennikarstwo i świat Mediów. Nowa edycja*, dz.cyt., 565–566.

⁹¹ B. Golka, B. Michalski, *Etyka dziennikarska a kwestie informacji masowej*, Warszawa 1989, 117.

szansę na rozwój i zdobycie sukcesu zawodowego. Okazało się jednak, że aby osiągnąć wielką karierę i pieniądze, trzeba zadowolić szefa w dosłownym, seksualnym znaczeniu tego słowa. Dziennikarki stacji codziennie zmagają się z komentarzami, aluzjami i propozycjami ze strony Ailesa. Złe zachowanie lub odmowa znaczyły koniec kariery w stacji, ale również otrzymanie wilczego biletu na rynku⁹². Scenariusz przedstawia trzy kobiety z różnych szczebli medialnej hierarchii, które starają się sprzeciwić takiemu traktowaniu lub zdecydować, co jest ważniejsze – kariera czy wolność⁹³.

Megyn Kelly to postać grana przez Charlize Theron⁹⁴. Pracowała jako prezenterka programu telewizyjnego „The Kelly File” w The Fox News, który był jednym z najwyżej ocenianych programów informacyjnych w telewizji. W filmie poznajemy ją tuż przed debatą GOP, czyli oficjalną republikańską debatą kandydatów na prezydenta, w sierpniu 2015 r. W swoim programie przywołała informację, że podczas rozwodu żona Donalda Trumpa oskarżyła go o gwałt. W trakcie trwania debaty zadała kandydatowi na prezydenta kontrowersyjne pytanie o wyjaśnienie swoich sexistowskich komentarzy i wpisów na temat kobiet⁹⁵. Po debacie Trump wypowiedział się o niej głośno i nazwał ją przereklamowaną i szaloną. The Fox News nie stanęło po jej stronie, gdyż stacja była przychylna Donaldowi Trumpowi i jego kampanii⁹⁶.

Megyn Kelly była jedną z pierwszych kobiet, które publicznie oskarżyły założyciela The Fox News o molestowanie seksualne. W filmie jest ona przedstawiona jako silna, ambitna i zdeterminowana dziennikarka. Ma reputację profesjonalnej, nieustraszonej i surowej. Znana jest z zadawania trudnych pytań podczas prowadzenia swoich wywiadów. W filmie pokazano, że kiedyś była molestowana przez Ailesa. Zaczęła go ignorować i w końcu przestał nadużywać swojej pozycji. Jednak jako jedna z niewielu kobiet nie została zdegradowana.

Gretchen Carlson jest pierwszą znaną osobą, która publicznie oskarżyła Ailesa o molestowanie seksualne. Postać ta została zagrana przez Nicole Kidman⁹⁷. To właśnie ona przerwała milczenie i pomogła utworzyć drogę #MeToo swoją historyczną skargą złożoną w 2016 r. przeciwko prezesowi Fox News⁹⁸. Jest uznana przez magazyn „Time” za jedną ze *100 najbardziej wpływowych osób na świecie*. W The Fox News pracowała w porannym programie „Fox & Friends” z dwoma innymi dziennikarzami, którzy uciszali ją na wizji i traktowali lekceważąco. Kiedy złożyła na nich skargę, Ailes uznał, że dziennikarka po prostu nienawidzi mężczyzn. Przeniósł ją

⁹² Wilczy bilet – ograniczenie praw obywatela poprzez wydanie mu zakazu zamieszkania w wybranym miejscu, podjęcia pracy w wybranych zakładach lub podjęcia nauki w wybranych szkołach.

⁹³ *Gorący temat*, reż. Roach J., Kanada, USA 2019, <https://www.filmweb.pl/film/Gor%C4%85cy+temat-2019-826763> (dostęp: 03.02.2024).

⁹⁴ Filmweb, <https://www.filmweb.pl/film/Gor%C4%85cy+temat-2019-826763> (dostęp: 14.04.2024).

⁹⁵ The Guardian, *Zapomnij o Donaldzie Trumpie – Megyn Kelly wygrała debatę Republikanów* <https://www.theguardian.com/us-news/2015/aug/08/donald-trump-megyn-kelly-republican-debate> (dostęp: 14.04.2024).

⁹⁶ D. Blatty, *Megyn Kelly*, <https://www.biography.com/movies-tv/megyn-kelly> (dostęp: 03.02.2024).

⁹⁷ Filmweb, <https://www.filmweb.pl/film/Gor%C4%85cy+temat-2019-826763> (dostęp: 14.04.2024).

⁹⁸ Rowan University, *Gretchen Carlson Biography*, <https://sites.rowan.edu/academic-affairs/rip-pac/gretchencarlsonbiography.html> (dostęp: 03.02.2024).

wtedy do własnego programu, ale w martwym paśmie. Założyciel stacji zachowywał się wobec niej nieprofesjonalnie i próbował skłonić ją do kontaktów fizycznych. Przez rok zbierała dowody i nagrywała dialogi z szefem. Kiedy w czerwcu 2016 r. z dnia na dzień straciła angaż, gdyż pracodawca nie przedłużył jej umowy, miała już 20 godzin nagrań i mogła publicznie oskarżyć Ailesa⁹⁹.

Trzecią z filmowych dziennikarek jest Kayla Pospil – postać grana przez Margot Robbie. To fikcyjna bohaterka stworzona na potrzeby filmu. Miała ona reprezentować młodą i ambitną dziennikarkę w Fox News, która chciała zaistnieć w branży¹⁰⁰. Jest ona reprezentantką młodych kobiet, które doświadczyły nadużyć władzy i nadużyć seksualnych ze strony szefa. Jej historia rozwija się przez cały film (od poznania Ailesa, poprzez jego aluzje i erotyczny dotyk, aż po stosunek seksualny, który musiała odbyć z szefem, aby nie została zwolniona i nie dostała wilczego biletu). W pracy zajmowała się przygotowaniem materiałów do nagrań i marzyła o byciu w przyszłości prezenterką we własnym programie.

W filmie *Gorący temat* dziennikarki odgrywają różne role. Główna z nich to oczywiście informowanie społeczeństwa o ważnych sprawach, m.in. o tematach politycznych oraz edukowanie go i uświadamianie jak wygląda rzeczywistość. Doskonałym przykładem jest już wspomniana przeze mnie debata Megyn Kelly z Donaldem Trumpem, kiedy prowadząca starała się uświadomić naród przed wyborami, jaki naprawdę charakter ma kandydat na prezydenta¹⁰¹. Uwidaczniają się tutaj również role psa łańcuchowego i czwartej władzy, kiedy media pełnią funkcję kontrolną nad rządzącymi i światem politycznym. Dodatkowo Kelly skupia się w swojej pracy na korzyściach społecznych i wywołaniu wpływu na funkcjonowaniu całego społeczeństwa.

Film pokazuje, że Megyn Kelly, Gretchen Carlson i inne podobne do nich dziennikarki są zdeterminowane i niezłomne w dążeniu do prawdy i walki o sprawiedliwość. Carlson była nieustępliwa w zbieraniu dowodów przeciwko Ailesowi i rozpoczęciu walki z nim i toksycznym otoczeniem w Fox News. Stała się głosem dla osób, które doświadczyły przemocy seksualnej. Produkcja ukazała, jak media mogą być używane do promowania zmian i ujawniania prawdy oraz wpływania na społeczeństwo i kreowania rzeczywistości. Dziennikarze powinni działać w interesie publicznym, również jeżeli rozumieją go inaczej od większości ze względu na swoje odmienne poglądy. Gretchen Carlson przekonuje w jednym programie, że kobiety powinny być sobą¹⁰², w innym mówi, że według niej część broni palnej powinna być zakazana społeczeństwu, mimo że 89% ankietowanych uważa inaczej¹⁰³.

Film porusza również kwestię etyki dziennikarskiej. Całościowo ukazuje oczywiście problem seksualizacji i nadużyć w pracy. Można dostrzec również przestrzeganie etyki poprzez branie odpowiedzialności przez dziennikarzy za przekazywanie

⁹⁹ K. Barzowski, *W królestwie obrzydliwości. Prawdziwa historia „Gorącego tematu”*, 2020, <https://kultura.onet.pl/film/wywiady-i-artykuly/goracy-temat-w-krolestwie-obrzydlivosti-historia-seksualnego-skandalu-w-telewizji-fox/6j9mxb5> (dostęp: 03.02.2024).

¹⁰⁰ Onet, „*Gorący temat*”: wszystko, co musisz wiedzieć o filmie, <https://kultura.onet.pl/film/wiadomosci/goracy-temat-co-trzeba-wiedziec-o-filmie-zwiastun-obsada-premiera/qk0cff9> (dostęp: 14.04.2024).

¹⁰¹ *Gorący temat*, reż. J. Roach, Kanada, USA 2019, 00:05:30-00:09:25.

¹⁰² Tamże, 00:20:00-00:20:30.

¹⁰³ Tamże, 00:46:00-00:47:00.

wiarygodnych i prawdziwych wiadomości. Carlson wiedziała o problemach, jakie będzie miała, kiedy upubliczni swoje informacje i o możliwym ryzyku utraty pracy, jednak i tak postanowiła ujawnić prawdę. Ostatecznie nie dostała przedłużenia umowy ze stacją¹⁰⁴.

Obie bohaterki pełnią również wspomnianą wcześniej rolę dziennikarza jako tłumacza, drogowskazu i filtra. Pokazują one prawdę i naświetlają to, co uznają za istotne. W swoich programach wyjaśniają fakty, interpretują rzeczywistość i wskazują, jakie postawy i zachowania powinno wybierać społeczeństwo. Megyn Kellt i Gretchen Carlson są ukazane jako rzetelne dziennikarki, jednak sama stacja łamie zasadę bezstronności, ponieważ nie pokazuje różnorodności poglądów, pluralistycznego charakteru władzy i społeczeństwa.

Film ukazał, że dziennikarki nie pełnią tylko ról informaterek i prezenterek, ale także walczą o sprawiedliwość i godność. Megyn Kelly, Gretchen Carlson i Kayla Pospisil odegrały istotną rolę w ujawnieniu skandalu seksualnego w Fox News, ale również w zmianie kultury pracy w mediach. W produkcji każda prezenterka była atrakcyjną i zgrabną kobietą, ukazującą się na wizji z odkrytymi nogami. Podkreślało, że telewizja lubi ładne obrazki¹⁰⁵.

Wizerunki dziennikarek w filmie „Gorący temat” są różne. Każda z bohaterek została inaczej ukazana. Zaczynając od Megyn Kelly, przedstawiono ją jako profesjonalną i kompetentną osobę, która zna się dobrze na swoim fachu i ma ogromne doświadczenie. Programy i debaty prowadzi z pewnością siebie. Jest ona jednak również emocjonalna. Ponieważ mówiono o niej w mediach, wydała oświadczenie¹⁰⁶ i przeprowadziła wywiad z kandydatem na prezydenta, gdzie była dla niego mniej surowa. Widać tutaj delikatną skazę na jej dziennikarskim wizerunku¹⁰⁷. Odkrycie skandalu nadużyć seksualnych w Fox News na nowo wzmocniło jej wizerunek dobrej, rzetelnej i silnej dziennikarki. Oskarżyła Rogera Ailesa o molestowanie seksualne¹⁰⁸ oraz szukała innych kobiet, które doświadczyły tego, co ona i namawiała do powiedzenia o tym¹⁰⁹. Reżyser pokazuje ją, jako kobietę, która nie boi się konsekwencji i chce walczyć o sprawiedliwość.

Gretchen Carlson pozwała swojego byłego szefa i wytrwale szukała innych kobiet, które doświadczyły tego, co ona i były gotowe przeciwstawić się Ailesowi. Jest przedstawiona również jako kompetentna dziennikarka, która chce mówić o ważnych i istotnych tematach. Starła się to robić w swoim dość „martwym” programie, dopóki pracowała w Fox News. Kluczową cechą w jej wizerunku i charakterze jest jej odwaga. Każda dziennikarka wiedziała, że jeżeli coś powie przeciwko Ailesowi, zakończy to jej karierę, ona jednak nie bała się publicznie oskarżyć Rogera.

Kayla Pospisil jest przykładem młodej i ambitnej dziennikarki, która chce odnieść wielką karierę w telewizji. Sama poprosiła o przeniesienie do bardziej znanego

¹⁰⁴ Tamże, 00:49:50-00:51:00.

¹⁰⁵ Tamże, 00:25:40-00:26:40.

¹⁰⁶ Tamże, 00:33:30-00:34:45.

¹⁰⁷ Tamże, 00:43:30-00:46:00.

¹⁰⁸ Tamże, 1:26:12-1:29:37.

¹⁰⁹ Tamże, 1:09:40-1:22:40.

programu¹¹⁰ oraz starała się poznać założyciela stacji, aby znajomość z nim pomogła jej odnieść sukces w świecie mediów. Była atrakcyjna i zgrabna, więc Ailes już przy poznaniu wykorzystał swoją pozycję i kazał jej podnieść spódnicę, żeby zobaczyć jej nogi pod pretekstem możliwej przyszłej kariery prezenterki¹¹¹. Z każdym ich spotkaniem posuwał się coraz dalej. Ostatecznie Pospisil oddała swoje ciało¹¹², aby nie stracić pracy. Na samym końcu filmu, kiedy został zwolniony Ailes, a na jego miejsce został powołany Bill O'Reilly, który również nadużywał swojej pozycji, Kayla odeszła z pracy¹¹³.

Podsumowując, rola dziennikarek w filmie *Gorący temat* jest przedstawiona pozytywnie. Pełnią one dobrze i rzetelnie wiele ważnych dziennikarskich funkcji – tłumacza, drogowskazu, filtra, watch-dog'a i czwartej władzy. Strzegą prawdy i wpływają na społeczeństwo, jego funkcjonowanie. Pilnują również, aby ich praca była zgodna z etyką dziennikarską. Ich prywatny wizerunek natomiast jest bardziej złożony. Ukazano w filmie kobiety z wielu stron i każda z nich inaczej radziła sobie z pracą i problemem seksualizacji w stacji. Nie każda miała wystarczająco dużo siły, by przeciwstawić się Ailesowi.

Film *Jednym głosem* z 2022 r. w reżyserii Marii Schrader opowiada historię śledztwa dziennikarskiego „New York Timesa” z 2017 r. Światem wstrząsnęła wtedy informacja o skandalu seksualnym w Hollywood. Produkcja podąża śladem dwóch reporterek wspomnianego wyżej pisma – Megan Twohey i Jodi Kantor. Jako pierwsze odkryły one prawdę o nadużyciach seksualnych najpotężniejszego producenta filmowego w Hollywood, czyli Harweya Weinsteina i nie bały się jej głosić. W filmie dowiadujemy się, że tuszowanie molestowań trwało od dziesięcioleci, a zapłatani w to byli szefowie Miramaxu i The Weinstein Company. Artykuł dwóch reporterek rozpoczął ruch obywatelski #MeToo¹¹⁴. Jest to akcja, która miała pokazać, jak wiele kobiet spotkało się z nadużyciem na tle seksualnym i odważyć kobiety, by sięgnęły po pomoc i nie bały się mówić o swoich doświadczeniach. #MeToo stara się uświadomić ofiarom, że to nie one powinny się wstydić¹¹⁵.

Film *Jednym głosem* przedstawia, jak wygląda praca dziennikarza – od dowiedzenia się o sprawie, poprzez zbieranie wiarygodnych informacji, po napisanie artykułu. Realistycznie ukazuje cały proces dziennikarski, który może czasami wydawać się nudny, jeżeli spojrzymy na wykonywanie milionów telefonów i czytanie setek dokumentów. Jodi Kantor i Megan Twohey miały ciężkie wyzwanie, ponieważ ich tekst musiał być niepodważalny i kompletny, aby Harvey Weinstein nie mógł się go wyprzeć dzięki swoim prawnikom. Dziennikarki musiały się zmierzyć z naciskami ze strony ważnych osób i instytucji oraz próbami manipulacji ze strony producenta i jego zespołu prawnego. Weinstein dzwonił do szefa dziennikarek, aby

¹¹⁰ Tamże, 00:18:30-00:22:00.

¹¹¹ Tamże, 00:35:00-00:42:40.

¹¹² Tamże, 1:22:12-1:23:37.

¹¹³ Tamże, 1:41:00-1:43:40.

¹¹⁴ Filmweb, <https://www.filmweb.pl/film/Jednym+g%C5%82osem-2022-10004934> (dostęp: 09.02.2024).

¹¹⁵ A. Rojek-Kielbasa, *#MeToo – molestowanie seksualne to coś, o czym trzeba mówić. To nie ofiara powinna się wstydić*, 2017, <https://kobieta.onet.pl/metoo-molestowanie-seksualne-co-to-jest-o-co-chodzi-z-metoo/vgmxy6r> (dostęp: 09.02.2024).

przypilnował, by materiał nie został opublikowany, a szefowie Miramaxu, The Weinstein Company i prawnicy zaniżali liczbę ofiar, kiedy byli proszeni o wypowiedź.

Produkcja ukazuje, jak ważne jest rzetelne i odważne dziennikarstwo śledcze. Bohaterki filmu chodziły od jednej potencjalnej ofiary, do kolejnej i starały się zebrać jak najwięcej dowodów. Gromadziły wywiady i przeglądały dokumenty. Megan zapoznawała się ze wszystkimi aktami sądowymi i skargami odnoszącymi się do firmy Miramax. Dodatkowo pokazano jak dziennikarki weryfikowały informacje, jak i źródła tych informacji. Pracowały tak, aby uniknąć publikacji niepotwierdzonych plotek, ponieważ to zniszczyłoby ich dotychczasową pracę. Dziennikarki zdawały sobie sprawę, że to one były odpowiedzialne za wszystkie konsekwencje publikacji. Dlatego w swojej pracy skupiały się również na ochronie dóbr osobistych informatorów oraz ich interesów. Wiedziały, że muszą zachować poufność wobec ofiar, które zdecydowały się opowiedzieć swoje historie. Są to wrażliwe tematy i właśnie tak do nich podchodziły. Namawiały kobiety do wypowiedzenia się, ale nie zmuszały i obiecywały ewentualną anonimowość, jeżeli te sobie życzyły. Ostatecznie w ich artykule ukazały się dwa nazwiska ofiar i jedno nazwisko świadka wydarzeń¹¹⁶. Ze względu na rzetelność i ilość źródeł spytały też o komentarz Weinsteina. Rozmawiały z nim dwa razy i dostały od niego bardzo długie spisane oświadczenie. Zawarły jego wypowiedzi w swojej publikacji¹¹⁷. Potwierdziły również ilość ugód o milczeniu zawartych między Aliesem a ofiarami u dwóch różnych źródeł¹¹⁸.

Film przedstawił zawód dziennikarza, jako pracę opartą na ochronie interesu publicznego i trosce o dobro społeczne. Widać tu idealny przykład wspomnianego już dziennikarstwa obywatelskiego. Kantor i Twohey dostarczyły odbiorcom news, który powinien pomóc w funkcjonowaniu społeczeństwa demokratycznego i informacyjnego. Rolą takiego typu dziennikarstwa jest zajmowanie się sprawami, które są istotne dla przeróżnych środowisk, w tym wypadku ludzi z Hollywood, ale i wszystkich ofiar nadużyć seksualnych. Jodi zainteresowała się tym tematem ze względu na wspomniany już skandal seksualizacji w Fox News¹¹⁹.

Bohaterki *Jednym głosem* są dziennikarkami śledczymi. Pełnią one funkcję kontrolną. Nie tylko informują, ale zwracają w swoim tekście uwagę na problem wspomnianego nadużycia. Ujawniają one celowo ukryte informacje o nieprawidłowościach i przestępstwie. Wiedzą, że producent naruszył prawo i zasady etyki i właśnie dlatego działają.

Film ukazuje rolę dziennikarek jako bardzo ważną w prawidłowym funkcjonowaniu społeczeństwa. Jodi i Megan walczyły o sprawiedliwość, czyli dążyły do osiągnięcia długotrwałych korzyści społecznych. Chodziło nie tylko o osądzenie producenta, ale i uświadomienie ludziom skali problemu. Dbały one o dobro każdej osoby, a nie tylko tych wybranych. Włożyły ogrom pracy w swoją publikację, aby konsekwencje prawne były skierowane w stronę osób, które dopuszczają się nad-

¹¹⁶ *Jednym głosem*, reż. M. Schrader, USA 2022, 1:40:40-1:57:50.

¹¹⁷ Tamże, 1:43:15-1:52:41.

¹¹⁸ Tamże, 1:26:50-1:51:31.

¹¹⁹ Tamże, 00:19:50-00:21:35.

użyć seksualnych, głównie oskarżonego Weinsteina. Chciały, aby społeczeństwo i świat stały się lepsze i bezpieczniejsze.

W filmie widać, że dziennikarki traktowały swoją pracę, jako służbę dla społeczeństwa. Ukazane zostało również to, że dbały o edukowanie społeczeństwa. Pisały swoją publikację na temat nadużyć seksualnych, aby zmusić ludzi do dyskusji, zmiany i podjęcia prawnych działań. Chciały, aby zmieniło to świadomość społeczeństwa i poprawiło jego funkcjonowanie. Podniosły wiedzę o samym problemie, ale i również o tym, że należy zgłaszać nadużycia i starały się nieść wsparcie ofiarom. Budowały wrażliwość społeczną. Ich rolą było również bycie drogowskazem – nadużycia powinny być przez społeczeństwo nieakceptowane. Liczyły, że producent nie uniknie odpowiedzialności i że pomogą wielu kobietom. Skrycie bały się, że nawet jak ich tekst się ukaże, nie „obejdzie” on innych¹²⁰. Film pokazuje, że to właśnie ich praca może być czynnikiem, który zmieni dotychczasowe, czasami niewłaściwe zachowania i postawy społeczne wobec problemu nadużyć seksualnych.

W filmie *Jednym głosem* postać Jodi Kantor jest grana przez Carey Mulligan, a Megan Twohey przez Zoe Kazan¹²¹. Obie bohaterki są ukazane jako kobiety oddane swojej profesji. Pracują całymi dniami i nocami. Podróżują do potencjalnych świadków i ofiar, nawet na inny kontynent, żeby porozmawiać z nimi twarzą w twarz. Oprócz zwykłego zbierania faktów, pamiętają o tym, że informatorem jest człowiek i czują empatię oraz wchodzą w emocjonalny kontakt z nim. Nadaje im to rzetelności i nie pokazuje ich jako „hien”, które chcą tylko zdobyć news. Podczas takiego nagromadzenia pracy są jednak w stanie utrzymać dobre kontakty rodzinne.

Skupiając się na każdej bohaterce z osobna, zauważymy między nimi również pewne różnice. Jodi Kantor została przedstawiona w filmie jako dziennikarka, która jest w stanie wiele poświęcić, aby dotrzeć do prawdy i ujawnić skandal. Chce przyczynić się do zmiany patriarchalnej kultury. Podejmowane przez nią decyzje zawsze są motywowane troską o dobro społeczne oraz interes publiczny. Jest bardziej skupiona na samym zbieraniu informacji i ich analizie niż Megan. To ona również więcej podróżuje i komunikuje się z ofiarami i świadkami. Koncentruje się na celu i ma metodyczne podejście. Mimo to martwi się również o ofiary, a co za tym idzie – stara się dbać o ochronę źródeł zdobywanych informacji. Rozumie ich sytuację. Widać w niej delikatny balans między profesjonalizmem w zawodzie a ludzkimi uczuciami, jednak to przekazanie informacji i doprowadzenie do jakiejś zmiany przeważa w jej postawie.

Megan Twohey jest całkowicie oddana swej profesji. Ona lepiej wydobywa informacje z rozmówców. Jodi dopytywała ją nawet, jak ma przekonać kobiety do ujawnienia się¹²². Buduje zaufanie, aby kobiety łatwiej się otworzyły. W filmie widzimy, że Megan wyraża swoje uczucia i pokazuje, że jest to dla niej trudny temat. Dodatkowo otrzymuje groźby związane z jej wcześniejszym artykułem o Trumpie i jego seksualizacji kobiet. Ludzie dzwonią do niej i mówią, że ją zgwałcą i zamordują. Bardzo mocno przeżywa to wszystko, ale kiedy dostaje następny temat razem

¹²⁰ Tamże, 1:29:35-1:30:50.

¹²¹ Filmweb, <https://www.filmweb.pl/film/Jednym+g%C5%82osem-2022-10004934> (dostęp: 14.04.2024).

¹²² Tamże, 00:30:00-00:35:08.

z Jodi, od razu rusza do pracy¹²³. Obie bohaterki idealnie uzupełniają się w zawodzie i dążą do naprawienia społeczeństwa.

Dusiciel z Bostonu to kryminalny film biograficzny z 2023 r. w reżyserii Matta Ruskina. Jest on oparty na historii dwóch pionierskich reporterek. Zajmowały się one w latach 60. sprawą morderstw tytułowego Dusiciela z Bostonu. To właśnie one nagłośniły te makabryczne wydarzenia, a Loretta McLaughin, dziennikarka w gazecie „Record American” (grana przez Keira’e Knightley), była pierwszą osobą, która powiązała ze sobą przestępstwa i nadała nazwę mordercy. Wraz ze swoją współpracownicą, Jean Cole, graną przez Carrie Coon, zajmowały się zabójstwami, pisząc o nich i próbowały rozwikłać sprawę, dając policji potencjalne tropy¹²⁴. Będąc dziennikarkami w latach 60., musiały walczyć oczywiście z seksizmem. Na samym początku filmu widać kobiety, które dyskutują o tematach swoich przyszłych artykułów w rubryce „Life style”. Loretta miała zająć się napisaniem recenzji testera¹²⁵. Jediną dziennikarką, która pisała o „ważniejszych” newsach, była Jean Cole. Wyrobiła sobie już miejsce w męskim gronie i pracowała jako dziennikarka śledcza. Z kolei Loretta McLaughin nigdy nie zajmowała się publikacjami o czymś innym niż o tzw. „kobiecych sprawach”, ale marzyła, aby to zmienić. Zainteresowała ją seria morderstw, do których dochodziło w mieście. Zauważyła nawet powiązanie między zbrodniami – morderca pozostawiał podwójnie związaną kokardę z rajstop na szyjach swoich ofiar. Dzięki temu spostrzeżeniu Loretta dostała pozwolenie od szefa, żeby zająć się tematem, ale miała to robić po godzinach pracy¹²⁶. Widać tutaj, że dziennikarka zaczęła pełnić rolę filtra, ponieważ zdecydowała, że to właśnie to wydarzenie jest ważne, warto opisać i przekazać odbiorcom.

Loretta nie miała znajomości, więc zbierała informacje od rodzin ofiar oraz policjantów przesiadujących w barach. Napisała wreszcie pierwszy artykuł na pierwszą stronę wydania, jednak komendant policji od razu go zdeprecjonował. Przyszło mu to z łatwością, właśnie ze względu na płęć dziennikarki. Wystarczyło, że powiedział, że są to wymysły jakiejś kobiety, która wyciągała informacje w barach od pijanych funkcjonariuszy, a oni mówili, co chciała usłyszeć, żeby udało im się z nią przespać¹²⁷.

W filmie zauważamy też rolę kontrolną dziennikarek. Cały czas kobiety spotykały się z tym, że policja nie chciała dokładnie prowadzić śledztwa, zaczęły więc to opisywać w swoich artykułach. Miały nadzieję, że dzięki nagłośnieniu sprawy potencjalne ofiary będą bardziej ostrożne, a funkcjonariusze zaczną pracować. Poza funkcją kontrolną widać tutaj rolę drogowskazu. W swoich artykułach kobiety pokazują, że społeczeństwo powinno uważać, a policja działać. Krytykują, że funkcjonariusze nie widzieli powiązania morderstw i że nie potrafią znaleźć podejrzanych. Wpłynęły w ten sposób na ludzką świadomość i ukształtowały poglądy ludzi, którzy również zaczęli wymagać od stróżów prawa więcej¹²⁸.

¹²³ Tamże, 00:09:24-00:27:52.

¹²⁴ Filmweb, <https://www.filmweb.pl/film/Dusiciel+z+Bostonu-2023-10028244>, dostęp: 13.02.2024.

¹²⁵ *Dusiciel z Bostonu*, reż. M. Ruskin, USA 2023, 00:05:00-00:06:00.

¹²⁶ Tamże, 00:08:00-00:09:30.

¹²⁷ Tamże, 00:16:00-00:17:00.

¹²⁸ Tamże, 00:49:30-00:55:40.

Mimo że artykuły dziennikarek cieszyły się ogromnym zainteresowaniem, dalej spotykały się z seksizmem w pracy. Redakcja kazała im nawet zrobić sobie zdjęcia, aby móc je umieścić w gazecie. Były one bowiem atrakcyjnymi kobietami i szefostwo chciało się nimi pochwalić. Dziennikarki musiały się na to zgodzić, jeżeli miały zamiar dalej zajmować się kryminalnym tematem, jak i innymi poważniejszymi sprawami w przyszłości. Wiedziały, że aby zmieniać nieprawidłowości w funkcjonowaniu społeczeństwa, należało się zgodzić na warunki redakcji. Ostatecznie udało im się wpłynąć na szefa, aby nie udostępniać więcej ich wizerunku ze względu na głuche telefony i ludzi pojawiających się pod ich domami¹²⁹.

Dziennikarze powinni traktować swoją pracę, jako służbę społeczeństwu i właśnie tak widzą ten zawód główne bohaterki filmu. Dążą do tego, aby prowadzić własne śledztwa dziennikarskie i zmieniać funkcjonowanie społeczeństwa i naprawiać rzeczywistość, w jakiej żyją. Liczą, że to ich praca i ich publikacje pomogą wprowadzić długotrwałe zmiany, które przyniosą wiele korzyści wszystkim ludziom. Rozwiązują problemy i konflikty codziennego życia. Jean Cole przed tym, jak została przypisana do pomocy Loretcie, przygotowała artykuł o domach opieki, w których personel znęcał się nad swoimi pacjentami¹³⁰. W tematyce, nad jaką obie pracują, dobrze widać, jak funkcjonuje dziennikarstwo obywatelskie. Kobiety wybierają i opracowują wiadomości, które mają pomóc ludziom odnaleźć się w społeczeństwie demokratycznym i informacyjnym jako pełnoprawni jego członkowie. Są to newsy o sprawach ważnych dla przeróżnych sfer i środowisk – grasujący morderca i nadużycia w ośrodku.

W przypadku *Dusiciela z Bostonu* dziennikarki opisują, jaki jest profil sprawcy i przebieg jego morderstw oraz dodatkowo wskazują na niekompetencje policji. Dążą one nieustannie w dowodach i wszelkich możliwych tropach. Sugerują możliwych sprawców i otwarcie oczekują od stróżów prawa sprawdzenia ich podejrzeń. Ich śledztwo dziennikarskie idealnie pasuje do przykładów dochodzeń prowadzonych w interesie publicznym kodeksu Press Complaint Commission – dochodzenia mają prowadzić do ujawnienia niekompetencji i wykroczeń urzędników publicznych (w tym przypadku policji), przestępstw (morderstw), dzięki czemu mają chronić bezpieczeństwo publiczne i zdrowie ludzi.

Drugą najważniejszą rolą mediów, oprócz przekazywania informacji i relacjonowania faktów, jest przestrzeganie etyki dziennikarskiej. Zostało już podkreślone w publikacji, że artykuły muszą być przygotowywane rzetelnie, obiektywnie i muszą zachowywać prawdziwość przekazu. Loretta McLaughlin i Jean Cole odznaczały się należytą starannością przy zbieraniu swoich informacji. Chodziły na miejsca zbrodni, rozmawiały z funkcjonariuszami policji, zawsze mówiły, że są z gazety „Record American” i pytały, czy mogą wykorzystać uzyskane wiadomości. Rozmawiały z rodzinami i pilnowały, aby zebrać fakty z różnych źródeł, które następnie wymieniały w publikacjach. Niemal wszystkie istniejące kodeksy etyki dziennikarskiej wspominają o powyższych normach.

Loretta ryzykowała nawet własnym życiem, idąc na spotkanie z potencjalnym sprawcą, Danielem Marshem. Podejrzewała go o bycie mordercą, a że policja według

¹²⁹ Tamże, 00:55:50-00:59:05.

¹³⁰ Tamże, 00:06:30-00:07:06.

niej źle wykonywała swoją pracę, postanowiła wziąć sprawy w swoje ręce. Poszła do jego domu i dostała zaproszenie do wejścia do środka. Mężczyzna chciał, żeby poszła z nim w głąb mieszkania, jednak wydało jej się to podejrzane i przestraszyła się mężczyzny. Uciekła stamtąd i poprosiła poznanego detektywa, żeby przyjrzał się sprawie¹³¹. Policja niedługo zatrzymała innego podejrzanego sprawcę. Był nim Albert DeSalvo. Został on zatrzymany za serię gwałtów i przyznał się również do 13 morderstw w latach 1964–1967 na terenie Bostonu. Dziennikarki dążyły do zdobycia nagrań z przesłuchania. Dostały wreszcie kasetę od zaprzyjaźnionego detektywa. Zauważyły pewne niekompetencje i niezgodności. Zadawano podejrzanemu pytania kierujące na odpowiedź – pokazano mu zdjęcie miejsca zbrodni, kiedy nie odpowiedział dobrze na pytanie o ułożeniu mieszkania ofiary. DeSalvo dodatkowo zgadywał odpowiedzi na temat pierwszych pięciu ofiar – nie potrafił wskazać, jaki kolor szlafroka miała zamordowana kobieta i dopiero za trzecim razem trafił, że był on niebieski¹³².

Loretta McLaughin zauważyła, że wszystkie zbrodnie przypisano Albertowi, aby miasto mogło zapomnieć o zbrodniach i ruszyć do przodu. Odkryła, po rozmowie z Nassarem, który był wskazany podczas dochodzenia przez jedną z niedoszłych ofiar, ale nic mu nie udowodniono, że wraz z Marshem, podejrzanym o morderstwo, do którego doszło po aresztowaniu Alberta, namówili DeSalvo do przyznania się do winy dla pieniędzy (10 tys. od ofiary). Pomogli mu nauczyć się wszystkich potrzebnych faktów o morderstwach. Dziennikarka nie mogła porozmawiać ze skazanym, ponieważ został zamordowany w swojej celi.

Dla Loretty McLaughin jednak prawda była najważniejsza. Napisała swój ostatni artykuł na temat Dusiciela z Bostonu. Wskazała w nim, że morderców mogło być znacznie więcej. Pierwsze 5 ofiar, które były seniorkami, zabił jeden z pierwszych podejrzanych, Paul Dempsey. Wyjechał on później do Nowego Jorku, a Dusiciel zaczął mordować młode kobiety. Był to typ właśnie Alberta DeSalvo, który dokonał setki napaści na dziewczyny w młodości. Podejrzewała również, że niektóre zbrodnie były pozorowane przez innych mężczyzn, którzy chcieli się pozbyć wadzących im kochanek w ciąży lub zemścić się na byłych partnerkach. Dzięki temu artykułowi śledztwa morderstw Dusiciela z Bostonu zostały wznowione¹³³.

Oprócz roli dziennikarek w śledztwie ważny jest również ich wizerunek. Kobiety bardzo się od siebie różnią. Loretta McLaughin była reporterką, która do tej pory zajmowała się tylko „kobiecy” tematami. Dążyła jednak do pisanie o poważniejszych sprawach. Dla artykułów o Dusicielu poświęciła nawet swoje małżeństwo. Przez jej pracę i to, że musiała wykonywać ją po godzinach, nie miała czasu dla swojego partnera. Całe dnie i noce pracowała, a jak dostała jakąś informację, od razu ruszała w drogę. Jej mąż tego nie wytrzymywał i ostatecznie doszło do rozwodu. Loretta czuła ogromną empatię w kierunku ofiar i ich rodzin. Poinformowała nawet matkę jednej z zamordowanych kobiet o tym, że DeSalvo miał zostać osądzony tylko

¹³¹ Tamże, 00:45:00-00:46:25.

¹³² Tamże, 1:00:00-1:42:40.

¹³³ Tamże, 1:16:05-1:42:40.

za gwałty, a nie za morderstwa, ze względu na zawartą ugodę¹³⁴. Była odważna, jednak niedoświadczona i dużo osób traktowało ją nieprofesjonalnie.

Jean Cole z kolei była profesjonalistką, która miała już doświadczenie i ludzie okazywali jej szacunek. To właśnie ona na miejscach zbrodni zdobywała najwięcej informacji. Po zamknięciu DeSalvo, chciała wysłuchać zeznań i dowiedzieć się, czy sprawa naprawdę jest już zakończona. Jean była ukazana jako odważna osoba, która nie boi się walczyć o swoje miejsce w dziennikarstwie. Nie interesowały ją jednak relacje partnerskie, tylko sama praca.

Podsumowując, w filmie *Dusiciel z Bostonu* z 2023 r. pokazano rolę dziennikarek, jako osób, które kontrolują urzędników państwowych i mają znaczny wpływ na funkcjonowanie całego społeczeństwa. Prawda jest dla nich najważniejsza i mogą dążyć do jej odkrycia. Całe miasto chciało zapomnieć już o zbrodniach, ale one nie ustawały w dążeniu, aby wszyscy sprawcy odpowiedzieli za swoje zbrodnie. Patrząc na sam wizerunek kobiet, widzimy, że najważniejsza była dla nich praca i to, aby naprawiać rzeczywistość, a nie prywatne życie i relacje z innymi. Film w pozytywny sposób przedstawia rolę dziennikarek.

5. PODSUMOWANIE

Patrząc na trzy filmy łącznie, widać, że wizerunek i rola dziennikarek są ukazane przez filmowców pozytywnie. Kobiety w każdej z produkcji dążyły do zmiany systemu i naprawienia społeczeństwa i rzeczywistości. Starały się również edukować ludzi. Poświęcały dziennikarstwu całe swoje dni i były bardzo ambitne. Spotykały się jednak z seksizmem w różnych sferach życia – doświadczały go od współpracowników, władz lub innych wpływowych ludzi. Niektóre kobiety skupiały się tylko na pracy, a inne poświęcały się również rodzinie.

Czy w każdym z filmów kobiety zostały ukazane tak samo: pozytywnie lub negatywnie? Zestawiając filmy, widać, że bohaterki i ich praca zostały przedstawione w pozytywny sposób. Dziennikarki nie zajmowały się tylko informowaniem, ale również edukowaniem społeczeństwa i dbały o jego poprawne funkcjonowanie. Pozostawały całkowicie oddane swojej pracy. Pamiętały o zasadzie rzetelności i o prawdzie oraz pełniły funkcję kontrolną. We wszystkich filmach dziennikarki pokazane zostały jako profesjonalne i rzetelne, pewne minusy dostrzeżemy dopiero w ich życiu prywatnym.

Filmy biograficzne skupiły się na ważnych sprawach społecznych. Nie pokazały dziennikarek, jako „hien”, czy osób skupionych na rozwijaniu kariery i zdobywaniu profitów, tylko jako w pełni oddane pracy kobiety. Można mieć nadzieję, że dzięki takim produkcjom filmowym zmieni się jeszcze bardziej postrzeganie kobiet w tym zawodzie. A w przyszłości o zajmowaniu stanowisk będzie już tylko decydował profesjonalizm, a nie płeć.

¹³⁴ Tamże, 1:13:19-1:14:23.

BIBLIOGRAFIA

Źródła

- Dusiciel z Bostonu*, reż. M. Ruskin, USA 2023.
Gorący temat, reż. J. Roach, Kanada, USA 2019.
Jednym głosem, reż. M. Schrader, USA 2022.

Opracowania

- Adamczyk W., *Ujawnienie korupcji i nadużyć władzy w działalności amerykańskich muckrakerów*, w: *Dziennikarstwo śledcze. Teoria i praktyka w Polsce, Europie i Stanach Zjednoczonych*, red. M. Palczewski, M. Worsowicz, Łódź 2006.
- Balczyńska-Kosman A., *Udział kobiet w mediach a problematyka stereotypów płci*, Poznań 2011.
- Beasley M., Johnson S., *Women of the Washington Press: politics, prejudice, and persistence*, Evanston 2012.
- Bierzyńska-Sudoł M., *Rola dziennikarstwa śledczego w budowaniu demokracji i społeczeństwa obywatelskiego*, w: *Dziennikarstwo śledcze. Teoria i praktyka w Polsce, Europie i Stanach Zjednoczonych*, red. M. Palczewski, M. Worsowicz, Łódź 2006.
- Blatty D., *Megyn Kelly*, <https://www.biography.com/movies-tv/megyn-kelly>.
- Bulawka H.M., *Gender Representations in the Polish Press. A Feminist Critical Discourse Study*, Warszawa 2013.
- Cegielska K., *Dziennikarz – służa prawdy, ciekawy świata i ludzi*, w: *Zrozumieć media*, red. K. Cegielska, K. Drązek, K. Dziewulska-Siwiek, Toruń 2020.
- Chambers D., Steiner L., *The Changing status of women journalists*, w: *The Routledge Companion to News and Journalism*, red. S. Allan, Abingdon 2010.
- Chancellor C. W., *The Status of Women in the U. S. Media 2014*, 2014, https://womensmediacenter.com/assets/site/reports/2014-statistics/2e85f9517dc2bf164e_hm62xgan.pdf.
- Chmielewska A., Kondrat M., *Kobiety i mężczyźni w zarządach i radach nadzorczych głównych nadawców telewizyjnych w Polsce*, w: *Kobieta i Biznes / Women and Business*, red. E. Lisowska, Warszawa 2022.
- Czepulis-Rastenis R., *Pierwsze pokolenie literatek polskich*, w: *Kobieta i edukacja na ziemiach polskich w XIX i XX wieku*, red. A. Śarnowska, A. Szwarc, t. 2, Warszawa 1992.
- Dormus K., *U źródeł polskiej prasy kobiecej. Pierwsze redaktorki, wydawczynie, dziennikarki (ok. 1820–1914)*, w: *Kobiety i mężczyźni (z) kolorowych czasopiśmie*, red. A. Łysak A., E. Zierkiewicz, Wrocław 2010.
- Filmweb, <https://www.filmweb.pl/film/Dusiciel+z+Bostonu-2023-10028244>.
- Filmweb, <https://www.filmweb.pl/film/Dusiciel+z+Bostonu-2023-10028244/posters>.
- Filmweb, <https://www.filmweb.pl/film/Gor%C4%85cy+temat-2019-826763>.
- Filmweb, <https://www.filmweb.pl/film/Gor%C4%85cy+temat-2019-826763/posters>.
- Filmweb, <https://www.filmweb.pl/film/Jednym+g%C5%82osem-2022-10004934>.
- Filmweb, <https://www.filmweb.pl/film/Jednym+g%C5%82osem-2022-10004934/posters>.
- Frett A., *Polska prasa kobieca z lat 1818–1914 w zbiorach Zakładu Narodowego im. Ossolińskich*, w: *Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi*, red. Puchalski J., Warszawa 2021.
- Gluza R., *Pisz, nie nudź*, w: *Biblia dziennikarstwa*, red. A. Skworz, A. Niziołek, Kraków 2010.
- Golemo K., *Veline, vallette, letterine...: kobiecość „ozdobna” we włoskich programach telewizyjnych*, w: *Medialny obraz rodziny i płci*, red. K. Pokorna-Ignatowicz, Kraków 2012.
- Golka B., Michalski B., *Etyka dziennikarska a kwestie informacji masowej*, Warszawa 1989.
- Gray F., Hessell N., *Gender and Journalism: Women and/in the News in the Nineteenth Century*, tł. własne, 2014, <https://www.ncgsjournal.com/issue102/introduction.html>.
- Gryboś M., *Rola dziennikarzy w kształtowaniu opinii publicznej po 1989 roku*, Nowy Sącz 2020.
- Jabłoński W., *Kreowanie informacji. Media relations*, Warszawa 2007.

- Jagielski W., *Korespondencja wojenna. Nie wybrałem sobie wojen*, w: *Biblia dziennikarstwa*, red. A. Skworz, A. Niziołek, Kraków 2010.
- Jastrzębski J., *Etyka dziennikarstwa śledczego*, w: *Dziennikarstwo śledcze. Teoria i praktyka w Polsce, Europie i Stanach Zjednoczonych*, red. M. Palczewski, M. Worsowicz, Łódź 2006.
- Karta Etyczna Mediów, <https://www.rem.net.pl/services.php>.
- Kierś M., *Komu potrzebna jest etyka w mediach?*, w: *Zrozumieć media*, red. K. Cegielska, K. Drązek, K. Dziewulska-Siwek, Toruń 2020.
- Kononiuk T., *Etyczne dziennikarstwo: ewolucja deontyczna zawodu*, Warszawa 2015.
- Kononiuk T., *Rzetelne dziennikarstwo. Aksjologia i deontologia*, Warszawa 2018.
- Leśniczak R., *Dziennikarstwo – integralny model formacji dziennikarskiej*, *Łódzkie Studia Teologiczne* 2011, 20(1), 181–205.
- Leśniczak R., *Dziennikarstwo jakościowe w ujęciu Luki Brajnovića. Refleksje medioznawcze*, w: red. I. Hofman, D. Kępa-Figura, M. Pataj, *Współczesne media. Dziennikarstwo jakościowe*, Lublin 2023, s. 87–97.
- Macharia S., *6th GLOBAL MEDIA MONITORING PROJECT*, 2020, https://whomakesthenews.org/wp-content/uploads/2021/07/GMMP2020.ENG_FINAL20210713.pdf.
- Macharia S., *The Global Media Monitoring Project 2015*, https://www.media-diversity.org/additional-files/Who_Makes_the_News_-_Global_Media_Monitoring_Project.pdf.
- Maj E., *DZIENNIKARKI prasy dla kobiet w Polsce 1918–1939 Portret zbiorowy na podstawie publicystycznego samoopisu*, Lublin 2020.
- Malarczyk M., *Dysproporcje w reprezentacji kobiet i mężczyzn w środkach masowego przekazu w świetle badań Stowarzyszenia Kongresu Kobiet, „Media i Społeczeństwo”*, 2018 t. 10 nr. 1, s. 24–25.
- Maślanka J., *Encyklopedia wiedzy o prasie*, Wrocław 1976.
- Milewicz E., *Relacja prasowa. Cierpliwość do łowienia ryb*, w: *Biblia dziennikarstwa*, red. A. Skworz, A. Niziołek, Kraków 2010.
- Mrozowski M., *System medialny. Struktura i zasady działania*, w: *Dziennikarstwo i świat mediów. Nowa edycja*, red. Z. Bauer, E. Chudziński, Kraków 2012.
- Oksiuta A., *Ile czasu spędzamy w sieci? Raport*, 2023, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1592619%2Cile-czasu-spedzamy-w-sieci-raport.html>.
- Onet, *„Gorący temat”: wszystko, co musisz wiedzieć o filmie*, <https://kultura.onet.pl/film/wiadomosci/goracy-temat-co-trzeba-wiedziec-o-filmie-zwiastun-obsada-premiera/qk0cff9>.
- Palczewski M., *O problematyczności metod dziennikarstwa śledczego. Próba analizy na wybranych przykładach z USA i Polski*, w: *Dziennikarstwo śledcze. Teoria i praktyka w Polsce, Europie i Stanach Zjednoczonych*, red. M. Palczewski, M. Worsowicz, Łódź 2006.
- Pawłowski A., Walkowiak T., *Large Bibliographies as a Source of Data for the Humanities – NLP in the Analysis of Gender of Book Authors in German Countries and in Poland (1801–2021)*, w: *7th Joint SIGHUM Workshop on Computational Linguistics for Cultural Heritage, Social Sciences, Humanities and Literature*, red. S. Degaetano-Ortlieb, A. Kazantseva, N. Reiter, S. Szpakowicz, Dubrownik 2023.
- Pisarek W., *Kodeksy etyki dziennikarskiej*, w: *Dziennikarstwo i świat mediów. Nowa edycja*, red. Z. Bauer, E. Chudziński, Kraków 2012.
- Pleszczyński J., *Etyka dziennikarska*, Warszawa 2007.
- Popielec D., *Dziennikarstwo śledcze. Istota, funkcjonowanie, perspektywy*, Bydgoszcz 2019.
- Raport Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, *Informacja o podstawowych problemach radiofonii i telewizji w 2022 roku*, Warszawa 2023, file:///D:/Informacja_o_podstawowych_problemach_radiofonii_i_telewizji_w_2022_r.pdf.
- Rojek-Kielbasa A., *#MeToo – molestowanie seksualne to coś, o czym trzeba mówić. To nie ofiara powinna się wstydzić*, <https://kobieta.onet.pl/metoo-molestowanie-seksualne-co-to-jest-o-co-cho-dzi-z-metoo/vgmxy6r>.
- Rowan University, *Gretchen Carlson Biography*, <https://sites.rowan.edu/academic-affairs/rippac/gretchencarlsonbiography.html>.

- Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 15 lipca 2022 r. w sprawie wymagań egzaminacyjnych dla egzaminu ósmoklasisty przeprowadzanego w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220001591>.
- Skworz A., *Etyka dziennikarska. Etyka kontra praktyka*, w: *Biblia dziennikarstwa*, red. A. Skworz, A. Niziołek, Kraków 2010.
- Sokół Z., *Kobiece czasopisma Krakowa i Lwowa w XIX i XX wieku*, w: *Książki, czasopisma i biblioteki Krakowa i Lwowa XIX i XX wieku*, red. J. Jarowiecki, Kraków 1993.
- Sokół Z., *Polska prasa dla kobiet w okresie przemian własnościowych (1988–1995)*, w: *Media a Polacy. Polskie media wobec ważnych wydarzeń politycznych i problemów społecznych*, red. H. Baszak-Jaroń, Kraków 2012.
- Sokół Z., *Prasa kobieca w Polsce w latach 1945–1995*, Rzeszów 1998.
- Spark D., Hodalska M., *Dziennikarstwo śledcze Studium techniki*, Kraków 2007.
- Staniewicz M., *Dziennikarstwo on-line*, w: *Dziennikarstwo i świat mediów. Nowa edycja*, red. Z. Bauer, E. Chudziński, Kraków 2012.
- Steiner L., *Gender and Journalism*, 2017, <https://oxfordre.com/communication/display/10.1093/acrefore/9780190228613.001.0001/acrefore-9780190228613-e-91>.
- The Guardian, *Zapomnij o Donaldzie Trumpie – Megyn Kelly wygrała debatę Republikanów* <https://www.theguardian.com/us-news/2015/aug/08/donald-trump-megyn-kelly-republican-debate>.
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19840050024>.
- Whitt J., *Women in American Journalism: A New History*, Champaign 2008.
- Wodniak K., *Współczesna prasa kobieca a sprawy książki*, Warszawa 2004, 12.
- Wolert W., *Szkice z dziejów prasy światowej*, Kraków 2005.
- Zakrzewski S., *Etyka dziennikarska*, w: *Dziennikarstwo od kuchni*, red. A. Niczyperowicz, Poznań 2001.

WOMEN IN THE MEDIA: THE ROLE OF WOMEN JOURNALISTS IN BIOGRAPHIES FROM 2019–2023

Summary

This article examines the role of women journalists portrayed in biographies from 2019–2023. The aim is to examine how filmmakers have portrayed the work of women journalists and their image. Three productions were selected for detailed analysis: „Bombshell” from 2019, directed by Jay Roach; „She said” from 2022, directed by Maria Schrader; and „Boston Strangler” from 2023, directed by Matt Ruskin. The article addresses the history of women in journalism, the emergence of the Polish women’s press, and analyzes the position of women and men in the broadcasting market, the main tasks of a journalist, investigative journalism, and journalistic ethics. The second part of the work analyzes the aforementioned films and attempts to answer the question of how the role of female journalists has been portrayed by filmmakers and how it has changed over the years.

Key words: journalism, investigative journalism, journalistic ethics, women’s press

Nota o Autorce

Wiktoria KOŚNIK – absolwentka studiów licencjackich na kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.
Kontakt e-mail: wikikosnik@gmail.com